

HET ECONOMISCH BELANG VAN DE HAVENZONE VAN BRUGGE - ZEEBRUGGE

Onderzoek uitgevoerd door de
NATIONALE BANK VAN BELGIE
Zetel Brugge
op verzoek van het Havenbestuur
van Brugge - Zeebrugge

HET ECONOMISCH BELANG
VAN DE HAVENZONE
VAN BRUGGE - ZEEBRUGGE

1991-1995

Onderzoek uitgevoerd door de Nationale Bank van België,
Zetel Brugge op verzoek van
het Havenbestuur van Brugge - Zeebrugge (mbz)
Juni 1997

VOORWOORD

De Nationale Bank van België publiceert sinds enkele jaren rapporten over het economisch belang van de havens van Antwerpen en Gent.

Recent werden soortgelijke studies voorgesteld voor de haven van Oostende en de luchthaven van Zaventem.

Daarin wordt de bijdrage van de diverse havenzones tot de Belgische economie bepaald en dit op het vlak van tewerkstelling, toegevoegde waarde en investeringen.

Eind 1996 verzocht het Havenbestuur van Brugge-Zeebrugge, de Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen nv (mbz), de Nationale Bank van België om een soortgelijke studie over de havenzone van Brugge-Zeebrugge.

In het hiernavolgend onderzoek wordt een identieke methodologie als in de overige havenstudies toegepast.

Zo wordt de tewerkstelling, de toegevoegde waarde en de investeringen voor de particuliere sector op basis van de gepubliceerde jaarrekeningen berekend. De gegevens van de overheidssector worden bekomen door rechtstreekse bevraging.

Het rapport bestudeert de boekjaren 1991 tot 1995. Voor 1996 zijn de gegevens uit de jaarrekeningen thans nog niet volledig beschikbaar.

De Bank dankt alle bedrijven en overheidsinstanties die door het verstrekken van onmisbare informatie hun medewerking aan deze studie verleend hebben.

Nationale Bank van België
Zetel Brugge

mbz
Havenbestuur van Brugge-Zeebrugge

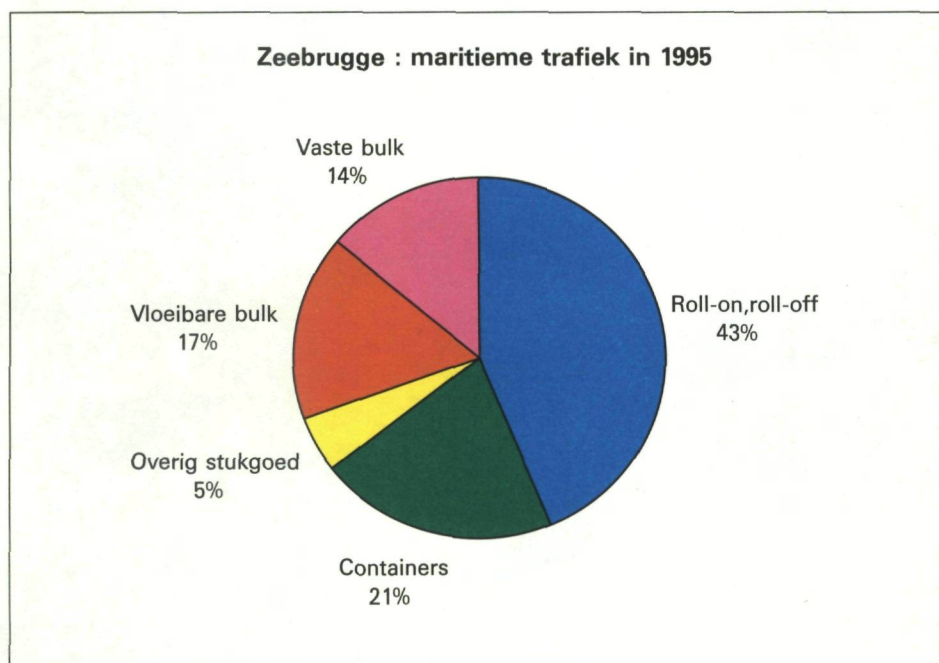
Situering van de haven van Brugge-Zeebrugge

In 1895 werd de Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen (mbz) opgericht en belast met de uitbating van de haven van Brugge-Zeebrugge. In 1907 werd de nieuwe voorhaven ingehuldigd door Koning Leopold II die de strategische noodzakelijkheid van een kusthaven naar waarde schatte. Tot na de Tweede Wereldoorlog werd de structuur van de haven ongewijzigd gehouden.

Zeebrugge kende een "stroomversnelling" in haar trafiekontwikkeling door de transportrevolutie die zich vanaf de jaren '60 voordeed met de invoering van nieuwe technieken zoals roll-on/roll-off schepen, de containerrevolutie en de steeds groter wordende schepen. Daarom beslisten de Belgische en Vlaamse regeringen tot een uitbouwprogramma met een nieuwe voor- en achterhaven en een volwaardige zeeluis. De ingebruikname van de Pierre Vandammesluis in 1985 vormde een stimulans voor de ontsluiting van de achterhaven en voor het aantrekken van nieuwe trafieken.

Dank zij de nieuwe mogelijkheden door de uitbouw van de haven, is Zeebrugge sneller gegroeid dan het geheel van de Belgische havens : van 10 miljoen ton in 1983 tot 30,6 miljoen ton in 1995.

In 1995 was de trafiek als volgt samengesteld :

¹ Bijdrage van mbz..

Containers

In 1995 behandelde de haven 528.470 TEU¹ containers. Dit is een verdubbeling t.o.v. 1991. Deze evolutie zal zich voortzetten. De containers krijgen een steeds grotere rol in de trafiekstructuur van de haven van Zeebrugge. De containermarkt wordt geconfronteerd met steeds groter wordende schepen (in 1980 waren schepen van 2.000 TEU nog groot te noemen, momenteel zijn er schepen van meer dan 6.000 TEU in aanbouw). Op de wereldcontainermarkt verdubbelde het aantal vervoerde containers tussen 1980 en 1993. Daarom dient nieuwe capaciteit gebouwd te worden. Zeebrugge kan aan deze vraag voldoen: met het aanleggen van nieuwe kaaien en terreinen is gestart, waardoor tijdens de volgende jaren extra containers kunnen worden behandeld. Alle factoren wijzen erop dat deze ruimte snel zal zijn ingevuld :

- De schepen worden alsmaar groter. Kusthavens bieden de nodige gemakkelijke nautische toegankelijkheid.
- Het tijdsschema van de schepen eist van de vaartuigen klokvastheid : deze klokvastheid is ten nadele van de meer inlands gelegen havens.
- Studies wijzen erop dat de containermarkt de volgende jaren nog een zeer sterke groei zal kennen.
- De nieuwe containerhavens dienen een hinterland van 360° te kunnen bereiken. Steeds minder havens worden door de lijndiensten aangelopen. Deze fungeren dan als 'mainport' en moeten naast de grote schepen ook de mogelijkheid bieden voor feedertrafieken.

Roll-on/roll-off

In het roll-on/roll-off verkeer vervult Zeebrugge een vooraanstaande rol. Zeebrugge vormt een waar bruggenhoofd voor het vrachtwagenverkeer van en naar Groot-Brittannië. In 1995 werden 840.000 vrachtwagens verscheept. En ook hier zijn de perspectieven goed en dient verder geïnvesteerd te worden om de volumes van de volgende jaren te kunnen opvangen. In de voorhaven wordt het Wielingendok gebouwd.

De Kanaaltunnel had slechts een geringe invloed op de evolutie van de roll-on/roll-off trafieken in de haven van Zeebrugge. Ongeveer 70 % van de Zeebrugse ro/ro is onbegeleid en valt daarom niet binnen het concurrentieveld van de Kanaaltunnel. Van de 30 % begeleid verkeer heeft een aanzienlijk deel (ongeveer 40 %) haar bestemming of herkomst in het noorden van Groot-Brittannië (Hull, Immingham, Middlesbrough).

¹ Twenty feet Equivalent Unit (20-voet-containers)

De laatste jaren wordt het aantal short-sea en deep-sea ro/ro-diensten sterk uitgebreid :

- binnen Europa op de Noord-Zuid-as : van Scandinavië tot Spanje, Portugal;
- deep-sea diensten op Zuid-Amerika, het Midden-Oosten, het Verre Oosten en Australië.

Nieuwe wagens

In 1995 werd een recordcijfer aan nieuwe wagens verscheept : alle belangrijke Europese autofabrikanten gebruiken de haven voor het uitwisselen van reserveonderdelen, voor de distributie van auto's naar de Europese dealers, voor de verdeling naar overzeese markten en als transshipment haven voor deep-sea en short-sea trafieken. In 1995 werden 549.000 voertuigen behandeld. Hierdoor bekleedt Zeebrugge de tweede plaats op de Europese ranglijst van overzethavens voor nieuwe wagens. De expansie van de trafieken van nieuwe wagens betekent een grote stimulans voor de werkgelegenheid in de haven. In het Carcenter Zeebrugge worden opties gemonteerd op voertuigen voor hun aflevering aan de verdelers. Dit biedt additionele meerwaarde aan het verhandelingsproces.

Stukgoed

In de nieuwe achterhaven werd rond het noordelijk dok een centrum uitgebouwd dat onder de noemer van 'European Food Center' valt. Diverse landbouw- en voedingsproducten worden er behandeld, opgeslagen en gedistribueerd. Zeebrugge is hierbij op enkele jaren tijd zeer sterk gespecialiseerd in het behandelen van fruittrafieken.

Specifieke ladingen zoals bosbouwproducten kunnen behandeld worden op gespecialiseerde terminals.

Vaste bulk

Vanaf 1988 werd er ijzererts aangevoerd, doch deze trafiek verminderde tot bijna nihil in 1995. De steenkooltrafieken bereikten een hoog peil op het einde van de jaren '80 toen de aanvoer van steenkool in het Verenigd Koninkrijk voor een deel via de haven van Zeebrugge gebeurde. In 1991 en 1992 ging het jaarlijks om bijna 5 miljoen ton. De transshipment van kolen werd sterk gereduceerd door een rechtstreeks aanvoer in de Britse havens. Het weer op gang komen van de steenkooltrafieken blijft potentieel aanwezig.

Vloeibare bulk

Bij de vloeibare massagoederen is de aanvoer van vloeibaar aardgas (sinds 1987) via de LNG-terminal in de oostelijke voorhaven van belang. De gasindustrie

heeft een uitgebreide infrastructuur opgebouwd in Zeebrugge en voorziet verdere uitbreidingen.

Rendement

Met de vermelde trafieken bereikt Zeebrugge bij vergelijking met het gemiddelde van de Belgische havens een hoog rendement op de geïnvesteerde infrastructuur. Voor 1995 bedraagt dit :

- 1,9 mln. ton per km kaai
- 34.122 ton per ha.

Hiermee vervult Zeebrugge de echte kernfuncties van een haven : de overslag, de opslag en de distributie van goederen.

Verdere ontwikkeling

Verschillende studies wijzen erop dat de haven van Zeebrugge een sterk groeipotentieel heeft in de trafieken waarin zij gespecialiseerd is. Het havenbestuur ondervangt deze voorspelde groei door binnen de havenzone aangepaste investeringen in infrastructuur uit te voeren.

Momenteel ligt de nadruk op de uitbouw van de westelijke voorhaven voor roll-on/roll-off trafieken en containertrafieken. Tevens wordt de verdere verdieping gepland van de voorhaven van Zeebrugge tot 55 voet. Deze verdieping van de voorhaven heeft tot doel de toegankelijkheid voor de grootste generatie van containerschepen en bulkschepen te waarborgen. Zodoende zal de haveninfrastructuur, die geconcipeerd werd op 55 voet, tenvolle kunnen worden benut.

De kernfuncties van de haven van Zeebrugge zijn de overslag, opslag en de distributie van goederen. In sommige andere havens bestaat ook een belangrijke industriële functie. Dit is niet het geval in Zeebrugge wegens plaatsgebrek en omdat er in de kustomgeving geen mogelijkheden zijn om zware industrie te ontwikkelen zonder fundamenteel in te grijpen in de landschapsstructuur. Bovendien greep de uitbouw van de haven (1984) slechts plaats na de industrialisatiegolf in West-Europa.

Het havenbestuur opteert voor een maximaal valoriseren van de haven van Zeebrugge als overslag-, opslag-, en distributiecentrum in de Hamburg-Le Havre range. Deze optie biedt overigens minstens even goede garanties op het vlak van duurzame werkgelegenheid. Hierbij houdt het havenbestuur rekening met een maximale return qua toegevoegde waarde en werkgelegenheid van de gerealiseerde investeringen. Met de resultaten die elk jaar worden geboekt, wordt steeds meer duidelijk dat Zeebrugge een onvervangbare rol te spelen heeft als toegangspoort tot de Gouden Delta (Rijn, Maas, Schelde) met Europa als voor- en hinterland.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD
INLEIDING I
1. DOEL VAN HET ONDERZOEK 1
2. OMSCHRIJVING VAN DE HAVENZONE VAN BRUGGE- ZEEBRUGGE 2
2.1 GEOGRAFISCHE AFBAKENING VAN HET HAVENGEBIED 2
2.2 ACTIVITEITSDOMEINEN 4
2.2.1 <i>havengebonden diensten</i> 6
2.2.2 <i>industriële bedrijven</i> 7
2.2.3 <i>openbare sector</i> 8
3. METHODOLOGIE 9
3.1 ALGEMEEN 9
3.2 TEWERKSTELLING 10
3.2.1 <i>particuliere sector</i> 10
3.2.2 <i>openbare sector</i> 10
3.3 TOEGEVOEGDE WAARDE 10
3.3.1 <i>particuliere sector</i> 10
3.3.2 <i>openbare sector</i> 11
3.4 INVESTERINGEN 11
3.4.1 <i>particuliere sector</i> 11
3.4.2 <i>openbare sector</i> 11
3.5 RESULTATEN VAN DE HAVENZONE BRUGGE VERSUS ZEEBRUGGE 12
3.6 BEPERKINGEN VAN DE GEBRUIKTE METHODOLOGIE 12
4. OVERZICHT VAN DE RESULTATEN 14
4.1 AANTAL ONDERNEMINGEN 14
4.2 TEWERKSTELLING 17
4.2.1 <i>de globale tewerkstelling</i> 17
4.2.2 <i>particuliere sector</i> 21
4.2.2.1 <i>Diensten</i> 21
4.2.2.2 <i>Industrie</i> 23
4.2.3 <i>openbare sector</i> 25
4.2.4 <i>bijdrage tot de tewerkstelling in het arrondissement</i> 26
4.2.5 <i>tewerkstelling in havenzone Brugge versus Zeebrugge</i> 28
4.2.5.1 <i>Relatieve bijdrage van de twee havenzones</i> 28
4.2.5.2 <i>Brugge</i> 29
4.2.5.3 <i>Zeebrugge</i> 31

4.3 TOEGEVOEGDE WAARDE	33
4.3.1 totale toegevoegde waarde.....	33
4.3.2 particuliere sector.....	37
4.3.2.1 Diensten.....	37
4.3.2.2 Industrie.....	39
4.3.3 openbare sector	41
4.3.4 bijdrage tot de toegevoegde waarde van het arrondissement.....	42
4.3.5 bestanddelen van de toegevoegde waarde	44
4.3.6 toegevoegde waarde per tewerkgestelde.....	46
4.3.7 toegevoegde waarde in havenzone Brugge versus Zeebrugge.....	48
4.3.7.1 Relatieve bijdrage van de twee havenzones.....	48
4.3.7.2 Brugge	49
4.3.7.3 Zeebrugge	51
4.4 INVESTERINGEN	53
4.4.1 de totale investeringen.....	53
4.4.2 particuliere sector.....	58
4.4.2.1 Diensten.....	58
4.4.2.2 Industrie.....	59
4.4.3 Openbare Sector	61
4.4.4 investeringen per werknemer	63
5. SAMENVATTING.....	65
5.1 GLOBALE EVOLUTIE VAN DE HAVENZONE	65
5.2 SPECIFIEKE TENDENSEN BINNEN DE HAVENZONE	67
5.2.1 ontwikkeling van de dienstensector	68
5.2.2 ontwikkeling van de industrie.....	69
5.2.3 ontwikkeling van de havenzone Brugge.....	70
5.2.4 ontwikkelingen van de havenzone Zeebrugge	71
5.3 ALGEMEEN BESLUIT	72
TABELLEN	73
GRAFIEKEN.....	76

1. DOEL VAN HET ONDERZOEK

Deze studie heeft tot doel op een empirische wijze het economisch belang van de havenzone van Brugge-Zeebrugge te bepalen.

Twee vragen stellen zich hierbij :

- Hoe wordt de havenzone van Brugge-Zeebrugge gedefinieerd?
- Op welke wijze kan het economisch belang het best gemeten worden?

Uit macro-economische statistieken kan geen entiteit "Havenzone van Brugge-Zeebrugge" worden afgesplitst. Daarom kiest dit onderzoek voor een casuïstische benadering.

Dit betekent de optelling van individuele gegevens van de ondernemingen die beschikken over een exploitatiezetel in de havenzone.

Het economisch belang van de haven wordt geraamd door middel van volgende parameters, en dit voor alle bij de haven betrokken ondernemingen en overheidsinstanties :

- werkgelegenheid;
- toegevoegde waarde;
- investeringen.

In overleg met de Vlaamse Havencommissie binnen de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) werden de methodologische aspecten van de verschillende havenstudies geharmoniseerd.

Tevens werden afspraken gemaakt over de afbakening van de havenzone en de keuze van de ondernemingen.

Op deze wijze zal de SERV de diverse havenstudies van de Nationale Bank van België kunnen globaliseren.

De omschrijving van de havenzone van Brugge-Zeebrugge gebeurt in hoofdstuk 2. Het volgende hoofdstuk geeft de gebruikte methodologie weer.

In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de studie weergegeven.

Hoofdstuk 5 tenslotte vat het onderzoek samen.

2. OMSCHRIJVING VAN DE HAVENZONE VAN BRUGGE-ZEEBRUGGE

Vooreerst wordt de havenzone geografisch afgelijnd.

Vervolgens worden de verschillende opgenomen sectoren gedefinieerd. De indeling van de sectoren komt grosso modo overeen met de havenstudies van Antwerpen, Gent en Oostende.

2.1 GEOGRAFISCHE AFBAKENING VAN HET HAVENGEBIED

Naar analogie van de andere havenstudies wordt voor de geografische afbakening van de havenzone van Brugge-Zeebrugge gesteund op het Koninklijk Besluit van 2 februari 1993 over de Overdracht van de verschillende havengebieden van de Staat aan het Vlaams Gewest. De havenzone wordt daar omschreven als het gebied begrensd door :

- ten noorden :
 - de Noordzee, met als grens de westelijke en oostelijke dam van de Buitenhaven en de verbindingslijn tussen de damkoppen;
- ten oosten :
 - de De Maerestraat tussen de Zeedijk en de Kustlaan N34;
 - de rijksweg N300 tot snijding met N376;
 - de rijksweg N376 tot snijding met R30;
- ten zuiden :
 - de rijksweg R30 tussen de snijding met N376 en de Krakelebrug;
- ten westen :
 - de spoorweg tussen de Krakelebrug en de snijding met het verlengde van de geplande N31 a;
 - de N31 a tussen voormelde snijding en de Kustlaan N34;
 - de Baron de Maerelaan tussen de Kustlaan N34 en de Zeedijk.

Het havengebied wordt hierna visueel voorgesteld op de bijgevoegde kaart.

Ten noorden van de Herdersbrug heeft men de havenzone Zeebrugge; ten zuiden hiervan de havenzone Brugge.

LEGENDE

- 01 Pas van het Zand
- 02 Wielingendok
- 03 Albert II-dok
- 04 Britanniadok
- 05 Pierre Vandammesluis
- 06 Verbindingsdok
- 07 Noordelijk Insteekdok
- 08 Zuidelijk Insteekdok
- 09 Visartsluis
- 10 Boudewijnkanaal
- 11 Ontworpen Noorderkanaal
- 12 Prins Albert II-dok
- 13 Prins Filipdok
- 14 Ferrydok
- 15 Schipdonk- en Leopoldkanaal

- 21 Westdam
- 22 Oostdam
- 23 L.N.G.-dam
- 24 Leopold II-dam

- 31 Roll-on/ Roll-off terminal (Hessenatie)
- 32 Ontworpen ro-roterminal (Sea-Ro Terminal)
- 33 Roll-on/ Roll-off terminal (P&O North Sea Ferries)
- 34 Zweedse Kaai-terminal (Sea-Ro Terminal)
- 35 Brittaniamterminal (Sea-Ro Terminal)
- 36 Canadaterminal (Sea-Ro Terminal)

- 41 Ontworpen containerterminal (Hessenatie)
- 42 Flanders Container Terminals (Seaport Terminals)
- 43 Ocean Container Terminal Hessenatie Zeebrugge (Hessenatie)

- 51 L.N.G.-terminal (Distrigas)
- 52 Polyvalente terminal (C.T.O.)
- 53 Fruitterminal B.N.F.V.
- 54 Polyvalente terminal (C.T.O.)
- 55 Fruitterminal A.F.T. (Sea-Invest)
- 56 Stortgoedterminal Z.B.M.
- 57 Zeepipe-terminal (Statoil)
- 58 Ontworpen Interconnector-terminal (Interconnector)

- 61 Marinebasis
- 62 Slipway
- 63 Transportzone Zeebrugge (T.Z.Z.)
- 64 Piekbesnoeiingsinstallatie (Distrigas)
- 65 Distributiekamp Zeebrugge (D.P.Z.) (Sea Park)
- 66 European Fish Centre (E.F.C.)(ZeebruggeVisveiling ZV)

STUKGOEDEREN

- Container trafiek
- Ro-ro trafiek
- Diverse
- VLOEIBARE BULKGOEDEREN
- DROGE BULKGOEDEREN
- Distributiekamp
- Geplande containerzone
- Geplande havenzone
- Bedrijventerreinen
- Bestaande waterwegen of dokken
- In uitvoering of geplande waterwegen en dokken
- Woonzones
- Bestaande hoofdwegen
- Bestaande secundaire wegen
- Spoorwegen
- Aardgaspijpleiding (Algerië)
- Aardgaspijpleiding (Noorwegen)
- Windturbines
- Radartoren
- Gebouwen
- Steigers
- Pontons
- Herdersbrug
- Afbakening havengebied

2.2 ACTIVITEITSDOMEINEN

De indeling van de economische activiteiten binnen de havenzone gebeurt als volgt :

- particuliere sector : havengebonden diensten en industriële bedrijven;
- openbare sector : havenondersteunende instanties.

Voor de particuliere sector wordt het economisch belang van de havenzone bepaald aan de hand van de jaarrekening van de bedrijven die in de haven werken of anders uitgedrukt die een exploitatiezetel in de havenzone hebben.

Voor de industrie worden alle bedrijven binnen de havenzone opgenomen.

Bij de dienstverlenende bedrijven beperkt men zich tot de havengebonden diensten.

Niet-zuiver havengebonden diensten zoals b.v. banken worden niet opgenomen.

Uitzonderlijk worden toch enkele dienstverlenende bedrijven met exploitatiezetel juist buiten de havenzone opgenomen wegens de havengebonden aard van hun activiteit (bijvoorbeeld : Transportzone Zeebrugge).

De opgenomen bedrijven zijn in principe enkel vennootschappen onderworpen aan de publicatieverplichting van hun jaarrekening.

Activiteiten van zelfstandigen worden niet behandeld. De eindresultaten zijn derhalve een, zij het beperkte, onderschatting van de reële cijfers.

Een eenvoudige optelling van de gegevens van de jaarrekeningen van de ondernemingen met maatschappelijke zetel in de havenzone zou tot onnauwkeurige schattingen leiden.

Eenzijds zouden de ondernemingen met maatschappelijke zetel buiten de havenzone maar die wel een exploitatie hebben in de haven niet vertegenwoordigd zijn.

Anderzijds zouden bedrijven met maatschappelijke zetel in de havenzone maar die ook exploitaties hebben buiten de haven een te groot gewicht worden toegekend.

Daarom werden de bedrijven ondervraagd om het precieze aandeel van de activiteiten binnen de havenzone van Brugge-Zeebrugge uit de jaarrekening te kunnen afleiden.

De verkregen verdeelsleutels werden op de jaarrekeninggegevens toegepast. Van de 155 ondervraagde bedrijven verkregen we 143 antwoorden, zijnde een dekkinggraad van 92%.

In waarde uitgedrukt (werkgelegenheid en toegevoegde waarde) waren de ontvangen antwoorden goed voor 99%.

De relevante gegevens van de openbare sector werden bij de betrokken instellingen opgevraagd.

Op alle 20 vragenlijsten werd een antwoord bekomen.

De hogervermelde hoofdsectoren worden verder onderverdeeld in subsectoren.

De bedrijven worden hierin ondergebracht op basis van hun hoofdactiviteit.

2.2.1 HAVENGEBONDEN DIENSTEN

Enkel de dienstverlenende bedrijven die een typische havenactiviteit uitoefenen worden hier opgenomen.

De volgende 6 subsectoren worden voor de havenzone van Brugge-Zeebrugge weerhouden :

- scheepsagenten en expediteurs;
- goederenbehandeling;
- rederijen;
- wegtransport;
- handel;
- andere diensten.

De afbakening is gebaseerd op de NACEBEL-codes. Voor iedere onderneming is een code toegekend op basis van haar hoofdactiviteit.

Omdat deze activiteit voor de diverse exploitatiezetels soms kan verschillen, zijn waar nodig correcties op basis van de concrete informatie over de lokale activiteit van de ondernemingen aangebracht.

Het totaal aantal ondernemingen in deze groep omvat 220 bedrijven in het boekjaar 1995.

Over de beschouwde periode 1991 tot 1995 werd informatie over 234 ondernemingen opgenomen d.w.z. door rekening te houden met nieuw opgerichte en verdwenen bedrijven.

Er dient vermeld dat de activiteiten van het contingent havenarbeiders vervat zijn in de sector van de goederenbehandeling. Teneinde een exact beeld van deze activiteit te kunnen vastleggen werd een enquête georganiseerd naar de wijze waarop de cijfergegevens met betrekking tot het contingent havenarbeiders in de boekhouding van de verschillende goederenbehandelaars verwerkt werd.

De bedrijven die volgens de gegevens van CEWEZ (Centrale der Werkgevers Zeebrugge) havenarbeiders in de periode 1991 tot 1995 tewerkstelden, werden gevraagd om te bepalen of de activiteit van de havenarbeiders al dan niet in hun jaarrekening werd opgenomen¹.

¹ De volgende twee vragen werden gesteld :

- Boekt u de losse havenarbeiders, waarop u een beroep doet in de haven van Zeebrugge, in de resultatenrekening van de jaarrekening onder rubriek 61 (diensten en diverse goederen) of onder rubriek 62 (bezoldigingen en sociale lasten)?

- Neemt u deze havenarbeiders op onder rubriek 9090 (gemiddeld personeelsbestand) in de toelichting van de jaarrekening?

Op deze enquête antwoordden alle ondervraagde bedrijven, die samen 98% van het aantal havenarbeidstaken in 1995 opnamen.

2.2.2 INDUSTRIELE BEDRIJVEN

Zoals hierboven reeds vermeld, worden alle industriële bedrijven met een exploitatiezetel binnen het hierboven gedefinieerde havengebied van Brugge-Zeebrugge in de studie opgenomen.

Volgens de hoofdactiviteit van de betrokken bedrijven worden 9 subsectoren in de studie opgenomen :

- energie;
- chemie;
- scheepsbouw en -herstelling;
- elektronica;
- metaalverwerking;
- voeding (inclusief visverwerking);
- visserij;
- bouw- en betonindustrie;
- andere industrie.

De havenzone omvat 113 industriële bedrijven in het boekjaar 1995. Het totaal staat op 115 bedrijven over de periode 1991 tot 1995 door rekening te houden met nieuwe en verdwenen ondernemingen.

2.2.3 OPENBARE SECTOR

Enkel de overheidsdiensten betrokken bij of gebruik makend van de haven worden opgenomen.

Zij worden in 4 groepen ondergebracht :

*** Staat, Gewest, Stad en Andere :**

- Ministerie van Financiën : Administratie van Douane en Accijnzen;
- Ministerie van Landbouw : Rijksstation voor Zeevisserij;
- Ministerie van Verkeer en Infrastructuur :
 - Waterschoutskantoor Zeebrugge (Zeevaartpolitie);
 - Zeevaartinspectiedienst;
 - Scheepsmeetdienst;
- Ministerie van Economische Zaken : dienst der Springstoffen;
- Ministerie van Volksgezondheid :
 - Havendienst Gezondheidsinspectie;
 - Instituut voor Veterinaire Keuring;
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap :
 - Zeewezen Kust (o.a. loodswezen);
 - Waterwegen Kust;
- Beheers- en Exploitatieteam Schelde-Radar;
- Centrum voor Maritieme Opleidingen;
- Subregionale Tewerkstellingsdienst Brugge (aanwerving van havenarbeiders);
- Brandweer haven Brugge;
- Rijkswacht (Havenbrigade);
- Politie Zeebrugge (havenzone)
- CEWEZ (Administratie van de Centrale der Werkgevers Zeebrugge).

*** Zeemacht (commando Logistiek)**

*** NMBS (goederenverkeer)**

*** Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen nv (mbz) : havenbestuur Brugge-Zeebrugge**

3. METHODOLOGIE

De havenzone van Brugge-Zeebrugge kan uit geen enkele economische statistiek afzonderlijk worden afgeleid.

Er wordt dan ook gekozen voor de optelling van de individuele gegevens van ongeveer 350 bedrijven en 20 overheidsinstellingen.

De methodologie wordt hierna beschreven en deze is conform de afspraken gemaakt binnen de Vlaamse Havencommissie van de SERV en toegepast voor de andere havenstudies.

3.1 ALGEMEEN

Het economisch belang van de havenzone van Brugge-Zeebrugge wordt berekend door middel van volgende economische parameters :

- tewerkstelling;
- toegevoegde waarde;
- investeringen.

Enkel de directe of rechtstreekse effecten van de havenactiviteit worden gemeten.

De onrechtstreeks gecreëerde tewerkstelling en toegevoegde waarde, bij toeleveringsbedrijven buiten de havenzone, zorgen voor een ruimer belang van de haven dan hetgeen vermeld in de studie.

Conform de andere havenstudies van de Bank komen deze indirecte aspecten evenwel niet aan bod.

Dit betekent dat naast de directe effecten de totale impact op de nationale economie van de havenzone van Brugge-Zeebrugge moet aangevuld worden met de indirecte effecten.

3.2 TEWERKSTELLING

3.2.1 PARTICULIERE SECTOR

De tewerkstellingscijfers van de particuliere sector worden bekomen door optelling van het jaarlijks gemiddeld personeelsbestand vermeld in de toelichting van de jaarrekening.

3.2.2 OPENBARE SECTOR

De tewerkstellingscijfers werden rechtstreeks door de betrokken overheidsinstanties medegedeeld.

3.3 TOEGEVOEGDE WAARDE

3.3.1 PARTICULIERE SECTOR

De toegevoegde waarde wordt berekend door het optellen van volgende rubrieken uit de individuele jaarrekeningen :

+	personeelskosten :	bezoldigingen, sociale lasten en personen
+	afschrijvingen op vaste activa	
+	andere kosten :	waardeverminderingen, voorzieningen en andere bedrijfskosten met aftrek van geactiveerde herstructureringskosten
+/-	bedrijfsresultaat (winst of verlies)	
-	exploitatiesubsidies	

3.3.2 OPENBARE SECTOR

Hier wordt de toegevoegde waarde verkregen door optelling van personeelskosten en afschrijvingen.

Het aantal personeelsleden en de personeelskosten werden door de diverse overheidsinstanties medegedeeld.

Hierop werd de verhouding huur en afschrijvingen tegenover de totale bezoldigingen toegepast die voor de centrale overheden geldig is.

Samengevat wordt de toegevoegde waarde bekomen door optelling van :

- + personeelskosten van de overheid
- + betaalde huur van overheidsgebouwen
- + afschrijvingen van de overheid.

Gezien de Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen een jaarrekening publiceert, wordt de toegevoegde waarde van het havenbestuur bepaald op basis van deze jaarrekening net zoals voor de particuliere sector (zie punt 3.3.1).

3.4 INVESTERINGEN

3.4.1 PARTICULIERE SECTOR

De investeringscijfers worden bekomen door het optellen van de relevante informatie uit de jaarrekeningen.

Men houdt enkel rekening met nieuwe investeringen in materiële vaste activa, verminderd met de activa verworven van derden.

3.4.2 OPENBARE SECTOR

De investeringen werden medegedeeld door de verschillende betrokken overheidsdiensten.

3.5 RESULTATEN VAN DE HAVENZONE BRUGGE VERSUS ZEEBRUGGE

Teneinde een meer verfijnd beeld te krijgen van de ontwikkeling in de havenzone van Brugge-Zeebrugge worden de bovenvermelde indicatoren "tewerkstelling en toegevoegde waarde" afzonderlijk berekend voor enerzijds de havenzone van Brugge en anderzijds deze van Zeebrugge.

De afbakening gebeurt op basis van het postnummer van de diverse maatschappelijke- en/of exploitatiezetels.

3.6 BEPERKINGEN VAN DE GEBRUIKTE METHODOLOGIE

De gevolgde berekeningswijze vertoont een aantal restricties die hiervoor reeds werden vermeld, en die, alhoewel zij slechts een marginaal effect sorteren bij de interpretatie van de resultaten, niet uit het oog mogen verloren worden. Deze beperkingen zorgen voor een onderschatting van het economisch belang van de havenzone.

Hieronder wordt er voor de volledigheid een exhaustief overzicht gegeven :

- Het onderzoek omvat enkel vennootschappen die hun jaarrekening publiceren. Zelfstandigen en vennootschappen die niet onderworpen zijn aan de verplichting tot openbaarmaking van de jaarrekening worden niet opgenomen.
- Er wordt geen rekening gehouden met een aantal niet-havengebonden dienstverlenende bedrijven die in de havenzone gevestigd zijn en deels ook voor de haven werken zoals bijvoorbeeld banken en verzekeringen.
- Het aandeel van de overheid is onderschat doordat een aantal diensten van algemeen belang niet opgenomen werden.
De algemene overheidstaken zoals onderwijs, rechtspraak en organisatie van de verkeersinfrastructuur worden niet of slechts gedeeltelijk (havenbrandweer, havenpolitie, ...) verrekend.
Nochtans zijn deze diensten essentieel voor de goede werking van de haven.

- Een aantal ondernemingen oefent slechts een gedeelte van hun activiteit in de havenzone uit. Dit aandeel werd aan de betrokken vennootschappen gevraagd.

Op basis van het ontvangen antwoord werd een verdeelsleutel op de jaarrekening toegepast.

De schatting van deze verdeelsleutel is echter niet altijd even gemakkelijk en eenduidig te maken, zodat de uiteindelijke resultaten met dit gegeven in het achterhoofd moeten geïnterpreteerd worden.

- Enkel de rechtstreekse effecten van de activiteiten die in het havengebied worden uitgeoefend worden in de studie behandeld.

De indirecte toegevoegde waarde en tewerkstelling, via de aankopen bij andere bedrijven, geven de volledige invloed van de havenactiviteit weer.

Om deze indirecte effecten te meten, zou men gebruik moeten maken van input-outputanalyse. Dit is evenwel niet weerhouden als opzet van het onderzoek.

4. OVERZICHT VAN DE RESULTATEN

De economische prestaties van de geselecteerde bedrijven en overheidsinstanties worden opgeteld voor de havenzone van Brugge-Zeebrugge en dit voor de periode 1991 tot en met 1995.

Eerst wordt het aantal opgenomen jaarrekeningen over de beschouwde periode besproken.

4.1 AANTAL ONDERNEMINGEN

TABEL 1 : TOTAAL AANTAL OPGENOMEN JAARREKENINGEN

(Absolute cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	39	40	42	42	42
Goederenbehandeling	23	32	31	32	34
Rederijen	10	10	13	13	14
Wegtransport	48	49	46	46	47
Handel	45	45	46	45	45
Andere diensten	34	35	37	38	38
DIENSTEN	199	211	215	216	220

Energie	2	2	2	2	2
Chemie	5	5	5	5	5
Scheepsbouw en -herstelling	12	12	12	12	11
Elektronica	7	7	7	7	7
Metaalverwerking	14	15	16	16	16
Voeding (incl. visverwerking)	16	16	16	17	17
Visserij ¹	11	12	13	13	13
Bouw- en betonindustrie	16	16	17	18	18
Andere industrie	22	22	23	23	24
INDUSTRIE	105	107	111	113	113

PARTICULIERE SECTOR	304	318	326	329	333
----------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

¹ Omvat enkel het aantal neergelegde jaarrekeningen in de visserijsector. De aangemonsterde zeelieden welke niet in de jaarrekeningen opgenomen zijn, worden extra toegevoegd bij de werkgelegenheid in deze sector (tabel 3). De toegevoegde waarde wordt tevens in dezelfde zin verhoogd (tabel 18).

Wat de particuliere sector betreft zijn over de periode 1991-1995 in totaal 349 bedrijven ten minste één keer in het jaarrekeningenbestand opgenomen. Door stopzettingen en faillissementen is het aantal opgenomen jaarrekeningen over ieder boekjaar weliswaar kleiner.

TABEL 2 : TOTAAL AANTAL OPGENOMEN JAARREKENINGEN

(Index 1991=100)

	1991	1992	1993	1994	1995
DIENSTEN	100	106	108	109	111
INDUSTRIE	100	102	106	108	108
PARTICULIERE SECTOR	100	105	107	108	110

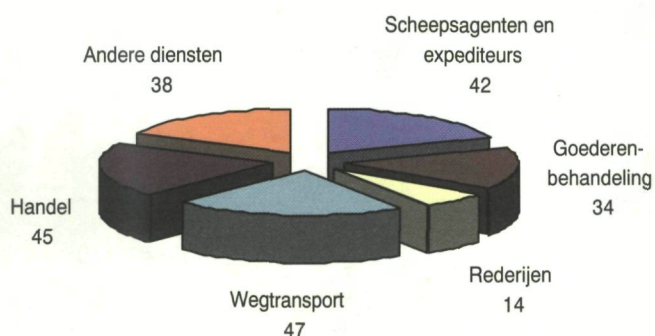
De groei van het aantal opgenomen jaarrekeningen is continu stijgend tussen 1991 en 1995.

Deze netto-toename met 10% over de onderzochte 5 jaar is een illustratie van de ontplooiing van een aantal nieuwe initiatieven.

De uitbouw van de distributiefunctie in de havenzone van Brugge-Zeebrugge komt goed tot uiting in de groei van het aantal dienstenondernemingen waarvan het aantal proportioneel het sterkst stijgt (+11%).

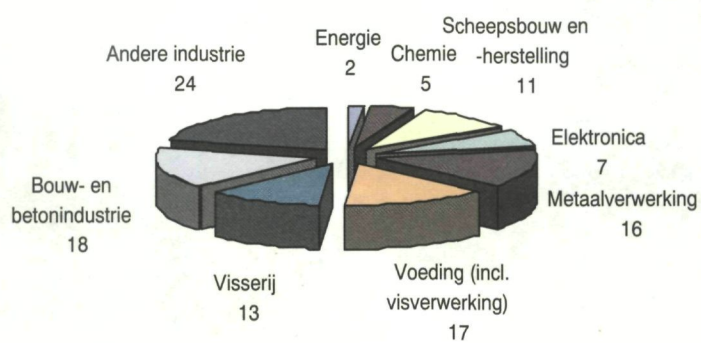
Opmerkelijk is de sterke toename met 48% of van 23 bedrijven in 1991 naar 34 bedrijven in 1995 in de subsector "goederenbehandeling".

**Grafiek 1 : Aantal opgenomen jaarrekeningen
in de dienstensector - 1995**

In de industrie vinden we meerdere sectoren terug, zonder van een dominante subsector te kunnen spreken.

Grafiek 2 : Aantal opgenomen jaarrekeningen in de industrie - 1995

4.2 TEWERKSTELLING

4.2.1 DE GLOBALE TEWERKSTELLING

TABEL 3 : DE GLOBALE TEWERKSTELLING IN DE HAVENZONE

(Absolute cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	460	475	406	448	455
Goederenbehandeling ¹	817	813	893	908	911
Rederijen	363	364	368	398	416
Wegtransport	948	976	923	924	1 013
Handel	449	457	471	498	482
Andere diensten	282	325	421	389	421
DIENSTEN	3 319	3 410	3 482	3 565	3 698
Energie	92	110	115	114	114
Chemie	293	275	281	276	262
Scheepsbouw en -herstelling	143	152	115	97	89
Elektronica	1 743	1 649	1 519	1 447	1 424
Metaalverwerking	1 027	884	856	627	473
Voeding (incl. visverwerking)	861	862	849	925	960
Visserij	472	471	431	387	370
Bouw- en betonindustrie	688	720	765	774	659
Andere industrie	1 095	1 020	1 057	1 017	1 007
INDUSTRIE	6 414	6 143	5 988	5 664	5 358
PARTICULIERE SECTOR	9 733	9 553	9 470	9 229	9 056
Staat/Gewest/Stad/Andere	426	392	403	411	399
Zeemacht	1 906	1 672	1 482	1 408	1 379
N.M.B.S.	239	257	260	259	250
M.B.Z.	180	183	183	184	179
OPENBARE SECTOR	2 751	2 504	2 328	2 262	2 207
TOTAAL HAVENZONE	12 484	12 057	11 798	11 491	11 263

De totale tewerkstelling in de havenzone van Brugge-Zeebrugge bedraagt 11.263 personen in 1995 waarvan ongeveer 9.000 in de particuliere sector en 2.200 in de openbare sector.

¹ Inclusief effectief presterende havenarbeiders (na onderzoek werden alle dubbelstellingen geëlimineerd).

Qua tewerkstelling vertegenwoordigt de industrie toch nog 5.358 arbeidsplaatsen in 1995.

TABEL 4 : DE GLOBALE TEWERKSTELLING IN DE HAVENZONE

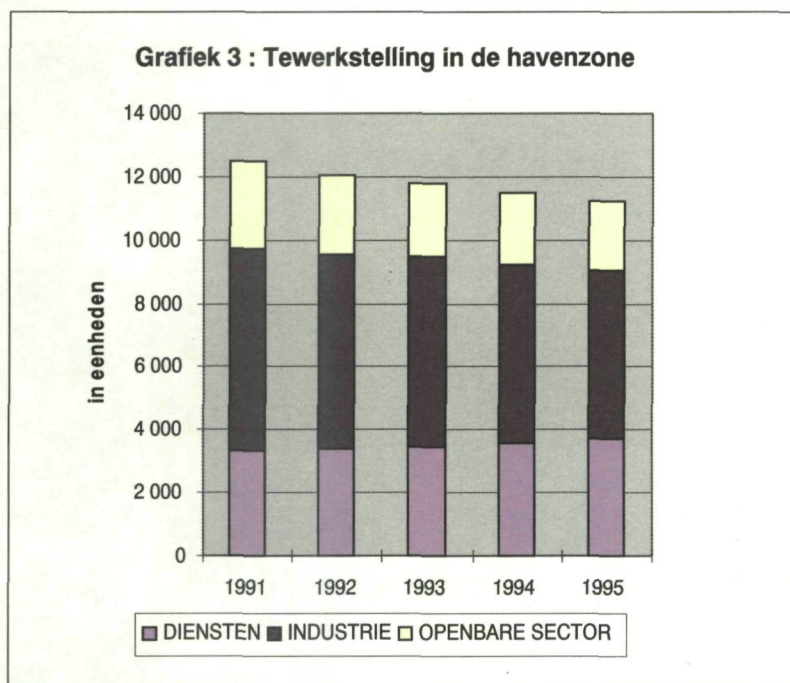
(Relatieve cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
DIENTEN	26,6%	28,3%	29,5%	31,0%	32,8%
INDUSTRIE	51,4%	50,9%	50,8%	49,3%	47,6%
PARTICULIERE SECTOR	78,0%	79,2%	80,3%	80,3%	80,4%
OPENBARE SECTOR	22,0%	20,8%	19,7%	19,7%	19,6%
TOTAAL HAVENZONE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Vier op vijf personen werken in de particuliere sector.

Het aandeel van deze sector stijgt van 78% in 1991 naar 80,4% in 1995 en dit ten koste van de openbare sector.

Het relatieve belang van de dienstensector stijgt constant over de jaren heen. Een omgekeerd fenomeen is vast te stellen in de industrie.

TABEL 5 : DE GLOBALE TEWERKSTELLING IN DE HAVENZONE

(Index 1991 = 100)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	100	103	88	97	99
Goederenbehandeling	100	100	109	111	112
Rederijen	100	100	101	110	115
Wegtransport	100	103	97	97	107
Handel	100	102	105	111	107
Andere diensten	100	115	149	138	149
DIENSTEN	100	103	105	107	111

Energie	100	120	125	124	124
Chemie	100	94	96	94	89
Scheepsbouw en -herstelling	100	106	80	68	62
Elektronica	100	95	87	83	82
Metaalverwerking	100	86	83	61	46
Voeding (incl. visverwerking)	100	100	99	107	111
Visserij	100	100	91	82	78
Bouw- en betonindustrie	100	105	111	113	96
Andere industrie	100	93	97	93	92
INDUSTRIE	100	96	93	88	84

PARTICULIERE SECTOR	100	98	97	95	93
----------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Staat/Gewest/Stad/Andere	100	92	95	96	94
Zeemacht	100	88	78	74	72
N.M.B.S.	100	108	109	108	105
M.B.Z.	100	102	102	102	99

OPENBARE SECTOR	100	91	85	82	80
------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

TOTAAL HAVENZONE	100	97	95	92	90
-------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Van 1991 tot 1995 daalt de werkgelegenheid in de havenzone met 10% (van 12.484 naar 11.263 eenheden) versus een vermindering met 1,9% voor de Belgische economie.

Deze daling doet zich zowel in de particuliere als in de openbare sector voor.

In de particuliere sector loopt de tewerkstelling in de periode 1991-1995 terug van 9.733 tot 9.056 personen (d.w.z. met -7% versus -1,7% nationaal).

De vermindering met 20% in de openbare sector is evenwel veel scherper (van 2.751 naar 2.207 eenheden), waar die op nationaal vlak slechts -3,2% bedraagt.

In de particuliere sector is er een divergente evolutie tussen de tewerkstelling in de diensten en deze in de industrie. Positief is dat de werkgelegenheid in de diensten continu stijgt in de behandelde periode 1991-1995 met 11% en veel sneller groeit dan op nationaal vlak (+1,2%).

Een tegengestelde evolutie doet zich voor in de industrie waar de tewerkstelling met 16% daalt wanneer men 1991 met 1995 vergelijkt t.o.v. nationaal -6,7%.

De hiernavolgende tabel geeft de 10 grootste bedrijven qua tewerkstelling in 1995.

TABEL 6 : 10 BELANGRIJKSTE BEDRIJVEN QUA TEWERKSTELLING IN 1995

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TEWERKSTELLING
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	1 368
2	Andere industrie	Glaverbel nv	358
3	Voeding (incl. visverwerking)	Pieters Visbedrijf nv	303
4	Voeding (incl. visverwerking)	Genencor International nv	284
5	Andere industrie	UCO Yarns nv	265
6	Goederenbehandeling	Sea - Ro - Terminal nv	238
7	Andere industrie	Carcoke nv	175
8	Bouw en betonindustrie	Structo nv	175
9	Chemie	Email Brugge nv	172
10	Rederij	North Sea Ferries (Belgium) nv	164
	Totaal		3 502

4.2.2 PARTICULIERE SECTOR

4.2.2.1 Diensten

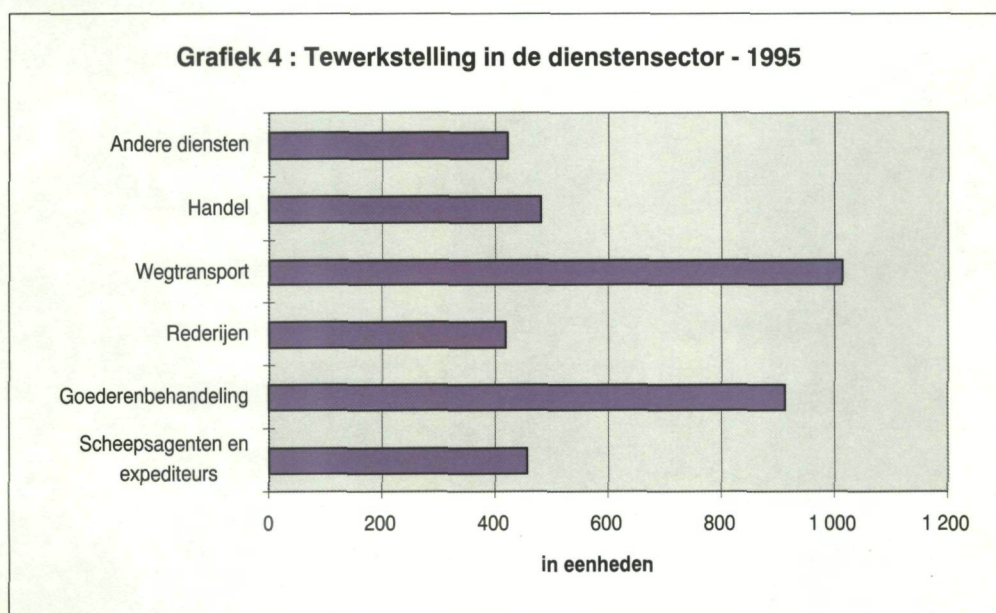
De dienstensector vertoont een constante groei en stelt 3.698 personen tewerk in 1995. Tegenover 3.319 personen in 1991 is dit een toename met de hogervermelde 11%.

TABEL 7 : TEWERKSTELLING IN DE DIENSTENSECTOR

(Relatieve cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	3,7%	3,9%	3,4%	3,9%	4,0%
Goederenbehandeling	6,5%	6,7%	7,6%	7,9%	8,1%
Rederijen	2,9%	3,0%	3,1%	3,5%	3,7%
Wegtransport	7,6%	8,1%	7,8%	8,0%	9,0%
Handel	3,6%	3,8%	4,0%	4,3%	4,3%
Andere diensten	2,3%	2,7%	3,6%	3,4%	3,7%
DIENSTEN	26,6%	28,3%	29,5%	31,0%	32,8%

Een op drie personen werkt voor de dienstensector in 1995. Het aandeel van de dienstensector in de totale tewerkstelling van de havenzone Brugge-Zeebrugge stijgt van 26,6% in 1991 tot 32,8% in 1995.

De tewerkstelling is het grootst in de volgende subsectoren :

- wegtransport;
- goederenbehandeling.

De subsectoren die het meest groeien in tewerkstelling zijn de "andere diensten" (+ 139 personen of 49%) en "goederenbehandeling" (+ 94 personen of 12%) bij vergelijking van 1995 met 1991.

De 10 grootste dienstverlenende bedrijven worden in de volgende tabel weergegeven.

**TABEL 8 : 10 BELANGRIJKSTE DIENSTVERLENENDE BEDRIJVEN QUA TEWERKSTELLING
IN 1995**

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TEWERKSTELLING
1	Goederenbehandeling	Sea-Ro-Terminal nv	238
2	Rederij	North Sea Ferries (Belgium) nv	164
3	Goederenbehandeling	Ferry-Boats nv	159
4	Scheepsagenten en expediteurs	Cast Europe nv	158
5	Wegtransport	D.D. Trans nv	155
6	Rederij	P&O European Ferries (Dover) nv	110
7	Handel	Raphael Huysseune nv	79
8	Goederenbehandeling	Flanders Container Terminals nv	76
9	Andere diensten	GMIC Groep Security nv	73
10	Wegtransport	MAT Transport nv	73
	Totaal		1 285

4.2.2.2 Industrie

De tewerkstelling in de industrie bedraagt 5.358 personen in 1995. Dit betekent een daling met 16% vergeleken met 6.414 personen in 1991.

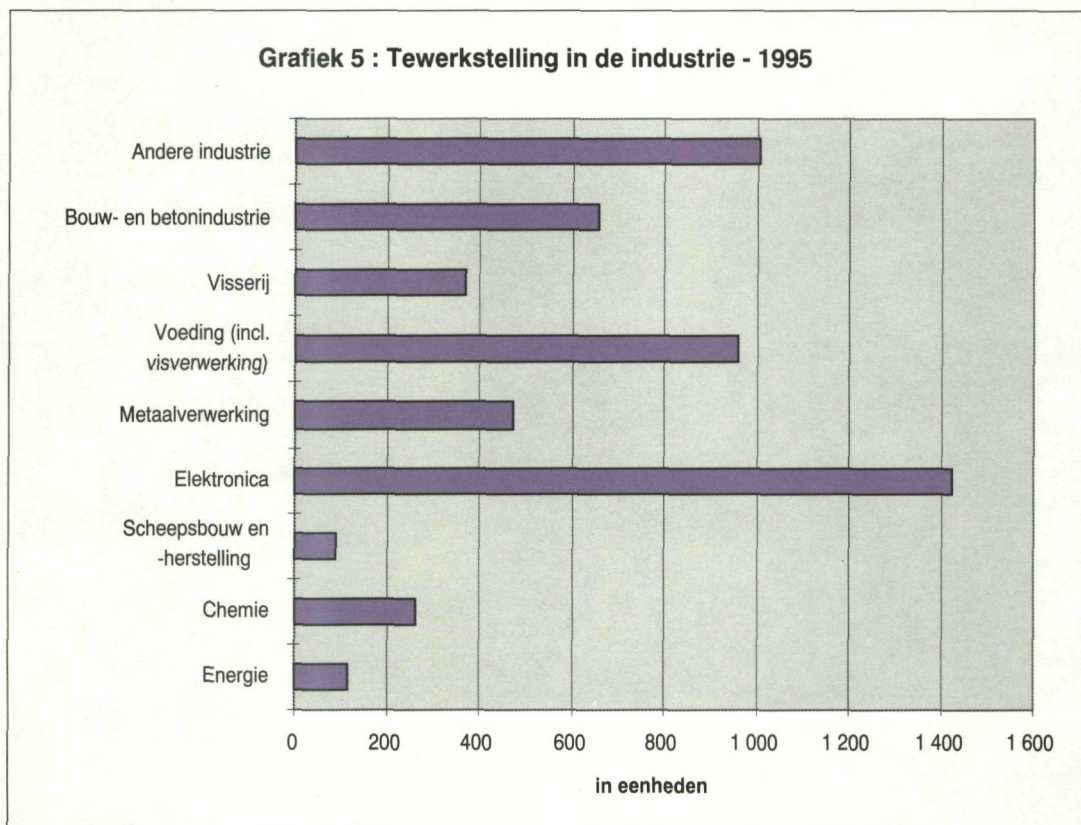
TABEL 9 : TEWERKSTELLING IN DE INDUSTRIE

(Relatieve cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Energie	0,7%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%
Chemie	2,3%	2,3%	2,4%	2,4%	2,3%
Scheepsbouw en -herstelling	1,1%	1,3%	1,0%	0,8%	0,8%
Elektronica	14,0%	13,7%	12,9%	12,6%	12,6%
Metaalverwerking	8,2%	7,3%	7,3%	5,5%	4,2%
Voeding (incl. visverwerking)	6,9%	7,1%	7,2%	8,0%	8,5%
Visserij	3,8%	3,9%	3,7%	3,4%	3,3%
Bouw- en betonindustrie	5,5%	6,0%	6,5%	6,7%	5,9%
Andere industrie	8,8%	8,5%	9,0%	8,9%	8,9%
INDUSTRIE	51,4%	50,9%	50,8%	49,3%	47,6%

Nog bijna een op twee personen werkt in de industrie in 1995.

Het aandeel van de industrie in de globale werkgelegenheid van de havenzone van Brugge-Zeebrugge daalt van 51,4% in 1991 naar 47,6% in 1995.

De tewerkstelling is het grootst in de volgende subsectoren :

- elektronica;
- andere industrie;
- voeding (inclusief visverwerking).

De subsector die het meest groeit is de voeding (inclusief visverwerking). De tewerkstelling stijgt er met 99 eenheden van 1991 tot 1995 (+ 11%).

In de metaalverwerking wordt de tewerkstelling vooral door de sluiting van het buitenboordmotorbedrijf Outboard Marine op 5 jaar tijd gehalveerd (min 554 personen). De stopzetting van de productie te Brugge ging gepaard met de overheveling van de distributie-activiteit naar een nieuw bedrijf in de Gentse regio. In de scheepsbouw en -herstelling is er een daling met 38% (min 54 personen) en in de elektronica is er een daling met 18% (min 319 personen).

Hierna volgt de tabel met de 10 grootste industriële bedrijven qua tewerkstelling in 1995.

TABEL 10 : 10 BELANGRIJKSTE INDUSTRIËLE BEDRIJVEN QUA TEWERKSTELLING IN 1995

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TEWERKSTELLING
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	1 368
2	Andere industrie	Glaverbel nv	358
3	Voeding(incl.visverwerking)	Pieters Visbedrijf nv	303
4	Voeding(incl.visverwerking)	Genencor International nv	284
5	Andere industrie	UCO Yarns nv	265
6	Andere industrie	Carcoke nv	175
7	Bouw en betonindustrie	Structo nv	175
8	Chemie	Email Brugge nv	172
9	Bouw en betonindustrie	Baggerwerken Decloedt en Zoon nv	139
10	Metaalverwerking	Metalunion nv	120
	Totaal		3 359

4.2.3 OPENBARE SECTOR

De openbare sector stelt 2.207 personen tewerk in 1995. Tegenover 2.751 personen in 1991 is dit een daling met 20%.

TABEL 11 : TEWERKSTELLING IN DE OPENBARE SECTOR

(Relatieve cijfers)

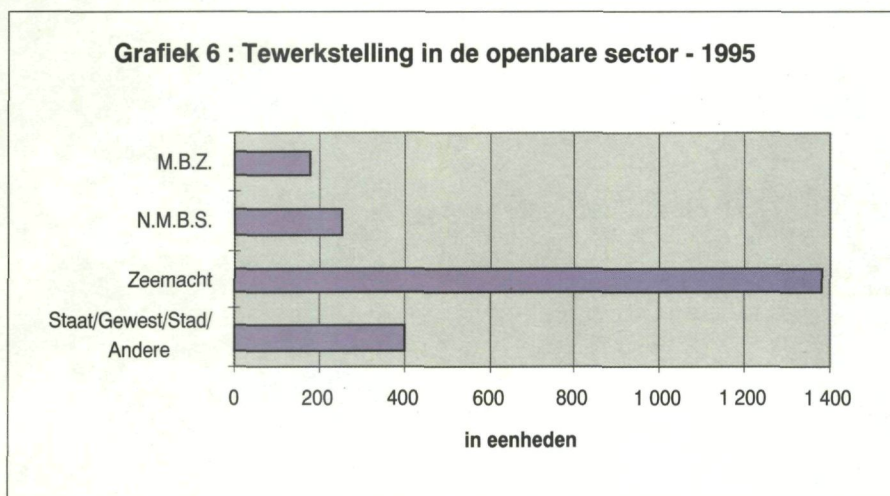
	1991	1992	1993	1994	1995
Staat/Gewest/Stad/Andere	3,4%	3,3%	3,4%	3,6%	3,5%
Zeemacht	15,3%	13,9%	12,6%	12,3%	12,2%
N.M.B.S.	1,9%	2,1%	2,2%	2,3%	2,2%
M.B.Z.	1,4%	1,5%	1,6%	1,6%	1,6%

OPENBARE SECTOR	22,0%	20,8%	19,7%	19,7%	19,6%
------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Een op vijf personen werkt in de openbare sector in 1995.

Het aandeel van de openbare sector in de totale tewerkstelling daalt van 22% in 1991 naar 19,6% in 1995.

De daling is te wijten aan de zeemacht, waar de werkgelegenheid ingevolge reorganisatie en vermindering van de vloot gedaald is van 1.906 naar 1.379 personen in de periode 1991-1995 (d.w.z. min 28%).

4.2.4 BIJDRAGE TOT DE TEWERKSTELLING IN HET ARRONDISSEMENT¹

TABEL 12 : TEWERKSTELLING HAVENZONE T.O.V. ARRONDISSEMENT BRUGGE²

(Absolute en relatieve cijfers)

		1991	1992	1993	1994	1995
Diensten	Havenzone	3 319	3 410	3 482	3 565	3 698
	Arrondissement	33 582	34 539	34 758	35 622	36 587
	Procentueel aandeel	9,9%	9,9%	10,0%	10,0%	10,1%
Industrie	Havenzone	6 414	6 143	5 988	5 664	5 358
	Arrondissement	26 241	24 809	23 789	22 903	23 049
	Procentueel aandeel	24,4%	24,8%	25,2%	24,7%	23,2%
Particuliere sector	Havenzone	9 733	9 553	9 470	9 229	9 056
	Arrondissement	59 823	59 348	58 547	58 525	59 636
	Procentueel aandeel	16,3%	16,1%	16,2%	15,8%	15,2%
Openbare sector	Havenzone	2 751	2 504	2 328	2 262	2 207
	Arrondissement	26 341	26 236	27 529	27 866	27 981
	Procentueel aandeel	10,4%	9,5%	8,5%	8,1%	7,9%
Totaal	Havenzone	12 484	12 057	11 798	11 491	11 263
	Arrondissement	86 164	85 584	86 076	86 391	87 617
	Procentueel aandeel	14,5%	14,1%	13,7%	13,3%	12,9%

De totale tewerkstelling in de havenzone van Brugge-Zeebrugge bedraagt 12,9% van de bezoldigde tewerkstelling in het arrondissement Brugge voor het jaar 1995. Anders uitgedrukt ligt binnen het arrondissement Brugge ongeveer 1 op 8 arbeidsplaatsen in de havenzone van Brugge-Zeebrugge.

¹ Het bestuurlijk arrondissement Brugge omvat de gemeenten Brugge, Beernem, Blankenberge, Damme, Jabbeke, Knokke-Heist, Oostkamp, Torhout, Zedelgem en Zuienkerke.

² Bron : - havenzone : jaarrekening en bevraging bij bedrijven
- arrondissement : RSZ

Zowel in de particuliere sector als in de overheidssector daalt het relatief aandeel van de tewerkstelling van de havenzone in het arrondissement Brugge.

Nochtans is de daling scherper in de openbare sector (van 10,4% in 1991 naar 7,9% in 1995).

In de particuliere sector is er een divergente ontwikkeling in de diensten (stijging van 9,9% in 1991 naar 10,1% in 1995) t.o.v. de industrie (daling van 24,4% in 1991 naar 23,2% in 1995).

Positief is alvast dat over de 5 boekjaren de tewerkstelling in de dienstensector in de havenzone meer gestegen is dan in het ganse arrondissement (11% versus 9%). In de industrie is een omgekeerd fenomeen vast te stellen met een sterkere afname van de werkgelegenheid in de havenzone t.o.v. deze in het arrondissement (16% versus 12%).

TABEL 13 : TEWERKSTELLING HAVENZONE T.O.V. ARRONDISSEMENT BRUGGE¹

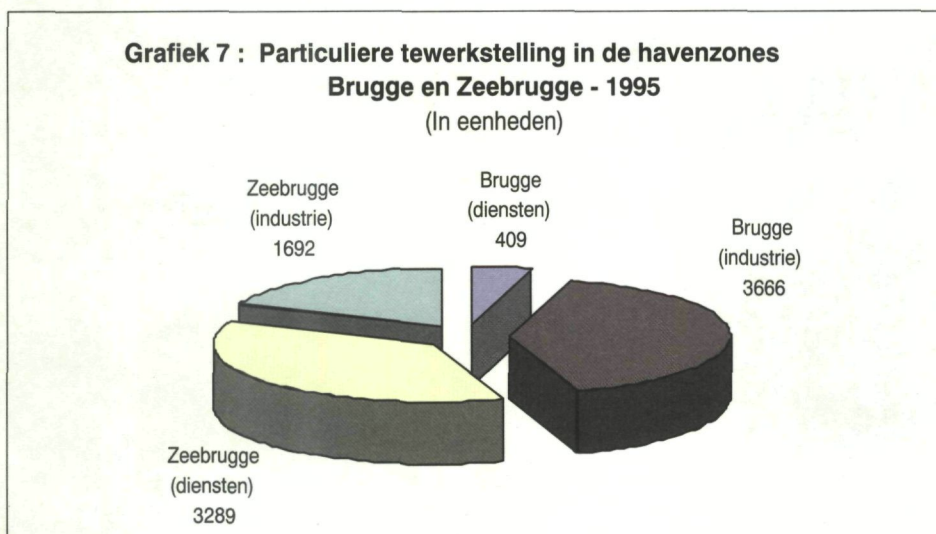
(Index 1991 = 100)

		1991	1992	1993	1994	1995
Diensten	Havenzone	100	103	105	107	111
	Arrondissement	100	103	104	106	109
Industrie	Havenzone	100	96	93	88	84
	Arrondissement	100	95	91	87	88
Particuliere sector	Havenzone	100	98	97	95	93
	Arrondissement	100	99	98	98	100
Openbare sector	Havenzone	100	91	85	82	80
	Arrondissement	100	100	105	106	106
Totaal	Havenzone	100	97	95	92	90
	Arrondissement	100	99	100	100	102

¹ Bron : - havenzone : jaarrekening en bevraging bij bedrijven
- arrondissement : RSZ.

4.2.5 TEWERKSTELLING IN HAVENZONE BRUGGE VERSUS ZEEBRUGGE

4.2.5.1 Relatieve bijdrage van de twee havenzones

De tewerkstelling in het havengebied Brugge omvat 45% van de totale havenzone (of 4.075 personen) terwijl het havengebied Zeebrugge 55% vertegenwoordigt (of 4.981 personen).

Opmerkelijk is de volledig andere structuur van de activiteit in Brugge versus Zeebrugge.

In Brugge vertegenwoordigt de industrie 90% van het totaal terwijl dit voor Zeebrugge slechts 34% bedraagt.

4.2.5.2 Brugge

TABEL 14 : TEWERKSTELLING IN HAVENZONE BRUGGE

(Absolute cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	0	0	0	2	1
Goederenbehandeling	6	6	6	6	6
Rederijen	0	0	0	0	0
Wegtransport	132	128	216	175	194
Handel	155	158	158	160	151
Andere diensten	22	32	44	45	57
DIENSTEN	315	324	424	388	409

Energie	0	0	0	0	0
Chemie	293	275	281	276	262
Scheepsbouw en -herstelling	54	55	26	26	27
Elektronica	1 698	1 603	1 473	1 403	1 378
Metaalverwerking	1 005	855	830	601	449
Voeding (incl. visverwerking)	830	831	818	909	943
Visserij	0	0	0	0	0
Bouw- en betonindustrie	250	247	205	199	187
Andere industrie	454	400	451	423	420
INDUSTRIE	4 584	4 266	4 084	3 837	3 666

PARTICULIERE SECTOR	4 899	4 590	4 508	4 225	4 075
----------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

De "elektronica" (33,8%) en de "voeding" (23,1%) zijn samen goed voor meer dan de helft van de totale tewerkstelling in de havenzone van Brugge in 1995.

TABEL 15 : TEWERKSTELLING IN HAVENZONE BRUGGE

(Index 1991=100)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	-	-	-	-	-
Goederenbehandeling	-	-	-	-	-
Rederijen	-	-	-	-	-
Wegtransport	100	97	164	133	147
Handel	100	102	102	103	97
Andere diensten	100	145	200	205	259
DIENSTEN	100	103	135	123	130

Energie	-	-	-	-	-
Chemie	100	94	96	94	89
Scheepsbouw en -herstelling	100	102	48	48	50
Elektronica	100	94	87	83	81
Metaalverwerking	100	85	83	60	45
Voeding (incl. visverwerking)	100	100	99	110	114
Visserij	-	-	-	-	-
Bouw- en betonindustrie	100	99	82	80	75
Andere industrie	100	88	99	93	93
INDUSTRIE	100	93	89	84	80

PARTICULIERE SECTOR	100	94	92	86	83
----------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Van 1991 tot 1995 daalt de tewerkstelling in de particuliere sector met 17% waarvan 20% daling in de industrie en een stijging met 30% in de diensten.

4.2.5.3 Zeebrugge

TABEL 16 : TEWERKSTELLING IN HAVENZONE ZEEBRUGGE

(Absolute cijfers)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	460	475	406	446	454
Goederenbehandeling	811	807	887	902	905
Rederijen	363	364	368	398	416
Wegtransport	816	848	707	749	819
Handel	294	299	313	338	331
Andere diensten	260	293	377	344	364
DIENSTEN	3 004	3 086	3 058	3 177	3 289

Energie	92	110	115	114	114
Chemie	0	0	0	0	0
Scheepsbouw en -herstelling	89	97	89	71	62
Elektronica	45	46	46	44	46
Metaalverwerking	22	29	26	26	24
Voeding (incl. visverwerking)	31	31	31	16	17
Visserij	472	471	431	387	370
Bouw- en betonindustrie	438	473	560	575	472
Andere industrie	641	620	606	594	587
INDUSTRIE	1 830	1 877	1 904	1 827	1 692

PARTICULIERE SECTOR	4 834	4 963	4 962	5 004	4 981
----------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

De "goederenbehandeling" (18,2%) en het "wegtransport" (16,4%) zijn samen goed voor meer dan $\frac{1}{3}$ van de totale tewerkstelling in de havenzone van Zeebrugge.

TABEL 17 : TEWERKSTELLING IN HAVENZONE ZEEBRUGGE

(Index 1991 = 100)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	100	103	88	97	99
Goederenbehandeling	100	100	109	111	112
Rederijen	100	100	101	110	115
Wegtransport	100	104	87	92	100
Handel	100	102	106	115	113
Andere diensten	100	113	145	132	140
DIENSTEN	100	103	102	106	109

Energie	100	120	125	124	124
Chemie	-	-	-	-	-
Scheepsbouw en -herstelling	100	109	100	80	70
Elektronica	100	102	102	98	102
Metaalverwerking	100	132	118	118	109
Voeding (incl. visverwerking)	100	100	100	52	55
Visserij	100	100	91	82	78
Bouw- en betonindustrie	100	108	128	131	108
Andere industrie	100	97	95	93	92
INDUSTRIE	100	103	104	100	92

PARTICULIERE SECTOR	100	103	103	104	103
----------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

Over de beschouwde periode stijgt de tewerkstelling met 3% waarvan 9% toename bij de diensten en 8% afname in de industrie.

Van 1991 tot 1995 stijgen "andere diensten" met 40% en de "goederenbehandeling" met 12%.

De "visserij" daalt met 22% over dezelfde periode.

4.3 TOEGEVOEGDE WAARDE

4.3.1 TOTALE TOEGEVOEGDE WAARDE

TABEL 18: TOTALE TOEGEVOEGDE WAARDE

(Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditie	867 564	952 512	906 246	968 872	1 063 714
Goederenbehandeling	2 543 910	3 108 367	3 142 854	3 337 865	3 266 234
Rederijen	729 226	678 121	698 128	840 024	851 701
Wegtransport	1 945 530	2 172 521	1 968 135	2 026 353	2 231 710
Handel	844 950	808 757	918 126	946 285	987 457
Andere diensten	507 022	557 615	801 420	818 495	811 782
DIENSTEN	7 438 201	8 277 893	8 434 908	8 937 894	9 212 596
Energie	1 528 400	1 592 000	1 988 400	2 137 200	2 253 000
Chemie	793 808	838 799	872 067	852 866	715 959
Scheepsbouw en -herstelling	224 834	226 647	221 019	195 010	156 928
Elektronica	5 675 823	4 462 040	4 031 144	5 344 082	5 232 280
Metaalverwerking	1 616 992	2 050 048	1 383 491	836 281	828 030
Voeding (incl. visverwerking)	1 709 571	1 848 039	2 191 815	2 073 753	2 109 508
Visserij	850 222	618 268	676 791	768 142	875 292
Bouw- en betonindustrie	1 503 404	1 485 101	1 653 694	1 907 976	1 498 910
Andere industrie	2 381 947	2 276 214	2 134 046	2 342 833	2 490 344
INDUSTRIE	16 285 001	15 397 156	15 152 468	16 458 143	16 160 252
PARTICULIERE SECTOR	23 723 202	23 675 049	23 587 376	25 396 037	25 372 849
Staat/Gewest/Stad/Andere	493 357	468 516	476 862	520 017	502 412
Zeemacht	1 787 299	1 617 112	1 450 145	1 419 259	1 423 852
N.M.B.S.	212 069	230 729	235 274	234 659	229 134
M.B.Z.	487 050	530 015	526 769	572 540	568 997
OPENBARE SECTOR	2 979 775	2 846 372	2 689 051	2 746 476	2 724 395
TOTAAL HAVENZONE	26 702 977	26 521 421	26 276 427	28 142 512	28 097 243

De totale toegevoegde waarde gerealiseerd in de havenzone van Brugge-Zeebrugge bedraagt 28,1 miljard frank in 1995.

De particuliere sector genereert hiervan 25,4 miljard frank of 90,3% en de openbare sector 2,7 miljard frank of 9,7%.

Vergeleken met de toegevoegde waarde van 26,7 miljard in 1991 is er een stijging van 5% in werkelijke prijzen in 1995.

TABEL 19 : TOTALE TOEGEVOEGDE WAARDE

(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	100	110	104	112	123
Goederenbehandeling	100	122	124	131	128
Rederijen	100	93	96	115	117
Wegtransport	100	112	101	104	115
Handel	100	96	109	112	117
Andere diensten	100	110	158	161	160
DIENSTEN	100	111	113	120	124
Energie	100	104	130	140	147
Chemie	100	106	110	107	90
Scheepsbouw en -herstelling	100	101	98	87	70
Elektronica	100	79	71	94	92
Metaalverwerking	100	127	86	52	51
Voeding (incl. visverwerking)	100	108	128	121	123
Visserij	100	73	80	90	103
Bouw- en betonindustrie	100	99	110	127	100
Andere industrie	100	96	90	98	105
INDUSTRIE	100	95	93	101	99
PARTICULIERE SECTOR	100	100	99	107	107
Staat/Gewest/Stad/Andere	100	95	97	105	102
Zeemacht	100	90	81	79	80
N.M.B.S.	100	109	111	111	108
M.B.Z.	100	109	108	118	117
OPENBARE SECTOR	100	96	90	92	91
TOTAAL HAVENZONE	100	99	98	105	105

De globale groei met 5% van 1991 naar 1995 is de resultante van een stijging met 7% in de particuliere sector en de daling met 9% in de openbare sector. Binnen de particuliere sector is er de opmerkelijke stijging met 24% voor de diensten. Deze stijging wordt ten dele geneutraliseerd door de daling met 1% in de industrie.

TABEL 20 : TOTALE TOEGEVOEGDE WAARDE

(Index 1991 = 100 - constante prijzen van 1991)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditie	100	106	97	102	110
Goederenbehandeling	100	118	115	119	115
Reederijen	100	90	89	105	105
Wegtransport	100	108	94	95	103
Handel	100	92	101	102	105
Andere diensten	100	106	147	147	144
DIENSTEN	100	107	106	109	111

Energie	100	101	121	127	132
Chemie	100	102	102	98	81
Scheepsbouw en -herstelling	100	97	92	79	63
Elektronica	100	76	66	86	83
Metaalverwerking	100	122	80	47	46
Voeding (incl. visverwerking)	100	104	119	110	111
Visserij	100	70	74	82	92
Bouw- en betonindustrie	100	95	102	115	90
Andere industrie	100	92	83	89	94
INDUSTRIE	100	91	87	92	89

PARTICULIERE SECTOR	100	96	93	97	96
----------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Staat/Gewest/Stad/Andere	100	92	90	96	91
Zeemacht	100	87	76	72	72
N.M.B.S.	100	105	103	101	97
M.B.Z.	100	105	101	107	105

OPENBARE SECTOR	100	92	84	84	82
------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

TOTAAL HAVENZONE	100	96	92	96	95
-------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Wanneer men de cijfers inzake toegevoegde waarde op een inflatiegezuiverde basis evalueert, is de vaststelling dat de totale havenzone 5% terugloopt t.o.v. een groei van de Belgische economie met 4,5% voor de beschouwde periode 1991-1995.

Belangrijk is dat de inflatiegezuiverde groei in de dienstensector 11% bedraagt t.o.v. 6,5% nationaal.

Een daling van 11% wordt genoteerd in de industrie t.o.v. een nationale groei met 3,5%.

TABEL 21 : TOTALE TOEGEVOEGDE WAARDE

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
DIENTEN	27,9%	31,2%	32,1%	31,8%	32,8%
INDUSTRIE	61,0%	58,1%	57,7%	58,5%	57,5%
PARTICULIERE SECTOR	88,8%	89,3%	89,8%	90,2%	90,3%
OPENBARE SECTOR	11,2%	10,7%	10,2%	9,8%	9,7%
TOTAAL HAVENZONE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Het aandeel van de particuliere sector in de totale toegevoegde waarde stijgt van 88,8% in 1991 naar 90,3% in 1995.

Deze toename is ten koste van de openbare sector (terugval van 11,2% in 1991 naar 9,7% in 1995).

De toename van het aandeel van de particuliere sector is te danken aan het stijgend belang van de dienstensector (van 27,9% in 1991 naar 32,8% in 1995).

Het aandeel van de industrie daalt evenwel van 61% naar 57,5%.

De hiernavolgende tabel geeft de 10 grootste bedrijven qua toegevoegde waarde in 1995.

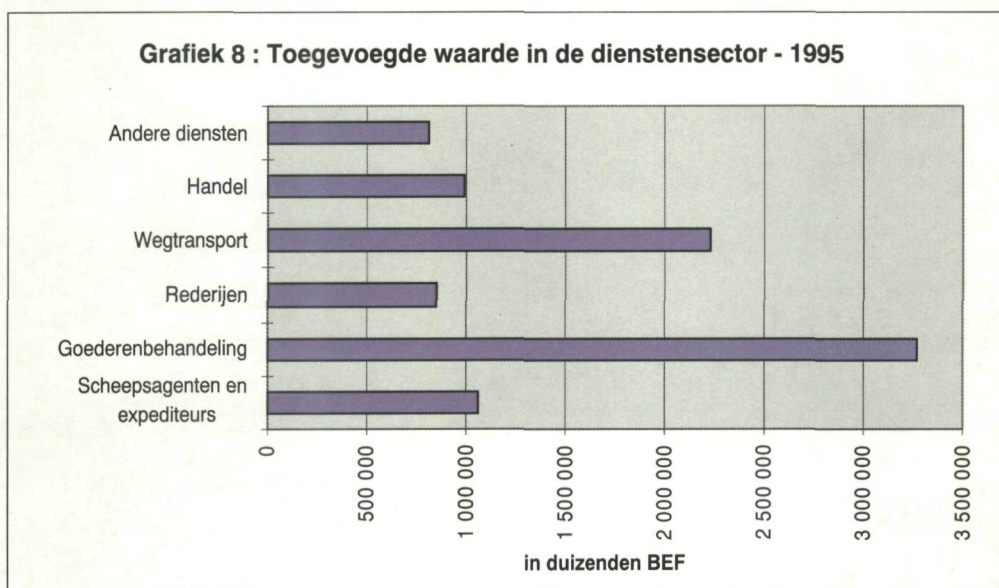
TABEL 22 : 10 BELANGRIJKSTE BEDRIJVEN QUA TOEGEVOEGDE WAARDE IN 1995

(In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TOEGEVOEGDE WAARDE
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	5 075 000
2	Energie	Distrigas nv	1 770 000
3	Andere industrie	Glaverbel nv	981 489
4	Voeding (incl. visverwerking)	Genencor International nv	912 057
5	Goederenbehandeling	Sea - Ro - Terminal nv	883 659
6	Andere industrie	Carcoke nv	722 100
7	Bouw en betonindustrie	Baggerwerken Decloedt en Zn nv	598 448
8	Voeding (incl. visverwerking)	Pieters Visbedrijf nv	584 706
9	Goederenbehandeling	Belgian New Fruit Wharf nv	519 404
10	Chemie	Email Brugge nv	509 650
	Totaal		12 556 513

4.3.2 PARTICULIERE SECTOR

4.3.2.1 Diensten

De toegevoegde waarde is het grootst in de volgende subsectoren :

- goederenbehandeling;
- wegtransport.

TABEL 23 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN DE DIENSTENSECTOR

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	3,2%	3,6%	3,4%	3,4%	3,8%
Goederenbehandeling	9,5%	11,7%	12,0%	11,9%	11,6%
Rederijen	2,7%	2,6%	2,7%	3,0%	3,0%
Wegtransport	7,3%	8,2%	7,5%	7,2%	7,9%
Handel	3,2%	3,0%	3,5%	3,4%	3,5%
Andere diensten	1,9%	2,1%	3,0%	2,9%	2,9%
DIENSTEN	27,9%	31,2%	32,1%	31,8%	32,8%

De subsector "goederenbehandeling" is op het vlak van de toegevoegde waarde de grootste in de dienstensector. Daarenboven stijgt haar relatief belang in de totale toegevoegde waarde van de havenzone van 9,5% in 1991 naar 11,6% in 1995.

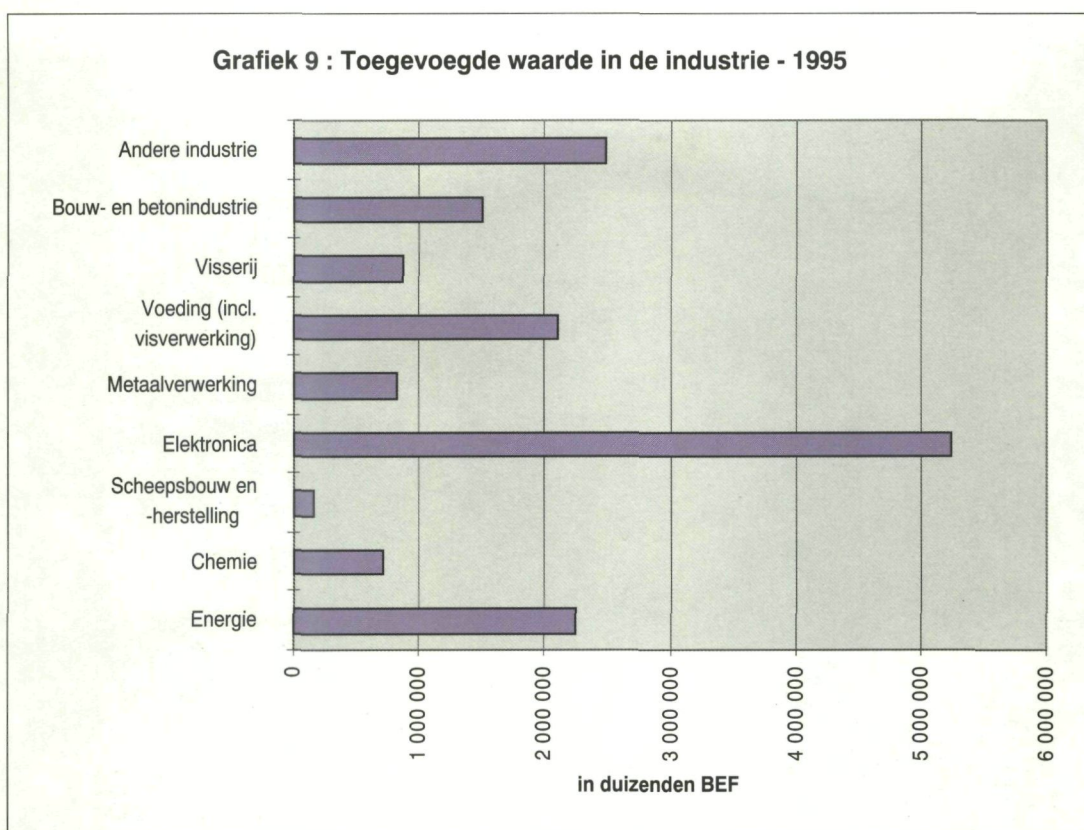
Over de tijd gezien van 1991 naar 1995 is er tevens op één kleinere subsector na, nl. "andere diensten", de grootste groei (15% in constante prijzen).

De volgende tabel geeft de 10 grootste dienstverlenende bedrijven inzake toegevoegde waarde in 1995.

TABEL 24 : 10 BELANGRIJKSTE DIENSTVERLENENDE BEDRIJVEN QUA TOEGEVOEGDE WAARDE IN 1995 (In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TOEGEVOEGDE WAARDE
1	Goederenbehandeling	Sea-Ro-Terminal nv	883 659
2	Goederenbehandeling	Belgian New Fruit Wharf nv	519 404
3	Wegtransport	D.D. Trans nv	389 430
4	Rederij	North Sea Ferries (Belgium) nv	366 702
5	Goederenbehandeling	Ferry-Boats nv	349 931
6	Scheepsagenten en expediteurs	Cast Europe nv	343 121
7	Goederenbehandeling	Zeebrugse Behandelingsmij. nv	323 483
8	Goederenbehandeling	Combined Terminal Operators nv	268 408
9	Goederenbehandeling	Andrew's Fruit Terminal nv	206 951
10	Rederij	Unie van redding- en sleepdienst nv	182 216
	Totaal		3 833 305

4.3.2.2 Industrie

De toegevoegde waarde is veruit het grootst in de "elektronica", gevolgd door drie gelijkwaardige subsectoren :

- andere industrie;
- energie;
- voeding (inclusief visverwerking).

TABEL 25 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN DE INDUSTRIE

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Energie	5,7%	6,0%	7,6%	7,6%	8,0%
Chemie	3,0%	3,2%	3,3%	3,0%	2,5%
Scheepsbouw en -herstelling	0,8%	0,9%	0,8%	0,7%	0,6%
Elektronica	21,3%	16,8%	15,3%	19,0%	18,6%
Metaalverwerking	6,1%	7,7%	5,3%	3,0%	2,9%
Voeding (incl. visverwerking)	6,4%	7,0%	8,3%	7,4%	7,5%
Visserij	3,2%	2,3%	2,6%	2,7%	3,1%
Bouw- en betonindustrie	5,6%	5,6%	6,3%	6,8%	5,3%
Andere industrie	8,9%	8,6%	8,1%	8,3%	8,9%
INDUSTRIE	61,0%	58,1%	57,7%	58,5%	57,5%

De subsector "elektronica" heeft voor 1995 het grootste relatief belang nl. 18,6% in de totale toegevoegde waarde van de havenzone.

Het aandeel is evenwel met 2,7% verminderd vergeleken met 1991.

In de tijd gezien van 1991 tot 1995 is er in constante prijzen een negatieve groei met 17% (zie tabel 23).

"Energie" is de sterkste groeier (32% van 1991 tot 1995) en is inzake relatief belang in de totale toegevoegde waarde gestegen van 5,7% naar 8%.

Daar tegenover is het grootste verlies in de "metaalverwerking" op te tekenen (54% van 1991 tot 1995) en dit vooral door de sluiting van het buitenboordmotorbedrijf Outboard Marine.

Het aandeel in de globale toegevoegde waarde loopt terug van 6,1% naar 2,9%.

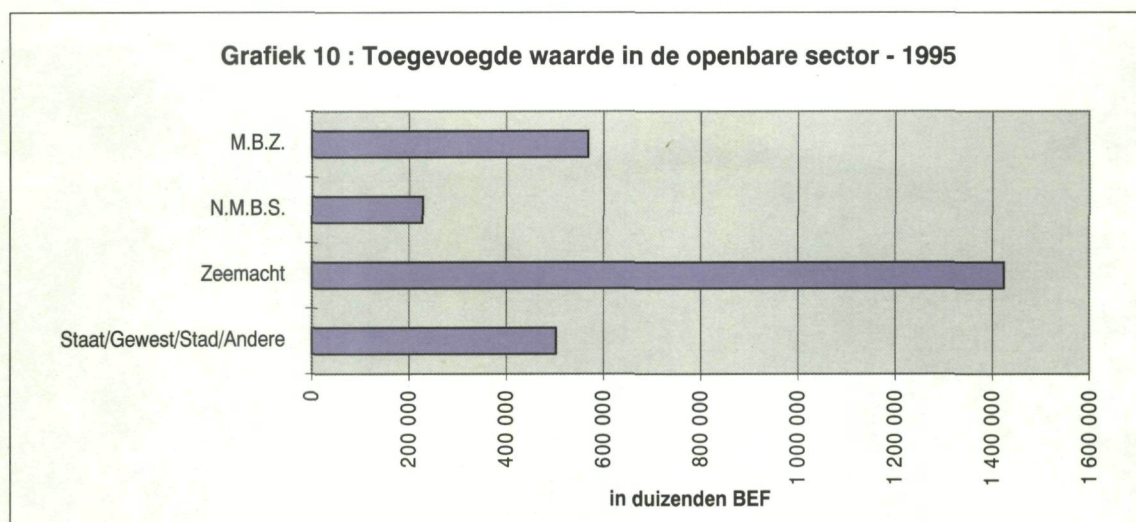
De subsector "voeding" neemt toe met 11% van 1991 tot 1995. Het aandeel stijgt van 6,4% naar 7,5%.

De 10 grootste industriële bedrijven qua toegevoegde waarde worden hierna opgenomen.

TABEL 26 : 10 BELANGRIJKSTE INDUSTRIËLE BEDRIJVEN QUA TOEGEVOEGDE WAARDE
IN 1995 (In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	TOEGEVOEGDE WAARDE
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	5 075 000
2	Energie	Distrigas nv	1 770 000
3	Andere industrie	Glaverbel nv	981 489
4	Voeding (incl. visverwerking)	Genencor International nv	912 057
5	Andere industrie	Carcoke nv	722 100
6	Bouw en betonindustrie	Baggerwerken Decloedt en Zn nv	598 448
7	Voeding (incl. visverwerking)	Pieters Visbedrijf nv	584 706
8	Chemie	Email Brugge nv	509 650
9	Energie	Statoil Belgium nv	483 000
10	Andere industrie	UCO Yarns nv	383 784
	Totaal		12 020 234

4.3.3 OPENBARE SECTOR

De toegevoegde waarde van de overheid wordt sterk beïnvloed door de "zeemacht".

TABEL 27 : TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE OPENBARE SECTOR

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Staat/Gewest/Stad/Andere	1,8%	1,8%	1,8%	1,8%	1,8%
Zeemacht	6,7%	6,1%	5,5%	5,0%	5,1%
N.M.B.S.	0,8%	0,9%	0,9%	0,8%	0,8%
M.B.Z.	1,8%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

OPENBARE SECTOR	11,2%	10,7%	10,2%	9,8%	9,7%
------------------------	-------	-------	-------	------	------

Het aandeel van de subsector "zeemacht" in de totale toegevoegde waarde van de havenzone van Brugge-Zeebrugge daalt van 6,7% in 1991 naar 5,1% in 1995. Over dezelfde periode is er een negatieve groei van 28% in constante prijzen. Deze daling wordt teweeggebracht door de grote afbouw van het personeelseffectief.

Het aandeel van het havenbestuur van Brugge-Zeebrugge in de globale toegevoegde waarde stijgt van 1,8% naar 2%.

In constante prijzen is er een positieve groei van de toegevoegde waarde met 5%.

4.3.4 BIJDRAGE TOT DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN HET ARRONDISSEMENT

TABEL 28 : TOEGEVOEGDE WAARDE HAVENZONE¹ T.O.V. ARRONDISSEMENT BRUGGE

(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

		1991	1992	1993	1994	1995
Diensten	Havenzone	100	111	113	120	124
	Arrondissement	100	111	112	120	125
Industrie	Havenzone	100	95	93	101	99
	Arrondissement	100	90	88	91	95
Particuliere sector	Havenzone	100	100	99	107	107
	Arrondissement	100	105	105	112	117

De toegevoegde waarde van de particuliere sector in het arrondissement Brugge stijgt sneller (17%) dan deze van de havenzone Brugge-Zeebrugge (7%) tussen 1991 en 1995.

Wanneer men de diensten vergelijkt is de markante stijging voor de havenzone (24%) praktisch gelijklopend met het arrondissement (25%).

Voor de industrie kan de havenzone zich beter handhaven (-1%) dan het arrondissement (-5%).

¹ Bron : - havenzone : jaarrekening en bevraging bij bedrijven
- arrondissement : INR.

De schijnbare tegenstelling tussen de globale evoluties en de evoluties in de diensten en de industrie afzonderlijk wordt in onderstaande tabel verklaard. Zij is het gevolg van de omgekeerde verhouding van het aandeel van de diensten en de industrie in de havenzone en in het arrondissement.

TABEL 29 : AANDEEL TOEGEVOEGDE WAARDE VOOR DIENSTEN EN INDUSTRIE T.O.V.
TOTALE PARTICULIERE SECTOR¹ (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

		1991	1992	1993	1994	1995
Diensten	Havenzone	31,4%	35,0%	35,8%	35,2%	36,3%
	Arrondissement	73,5%	77,4%	77,9%	78,4%	78,4%
Industrie	Havenzone	68,6%	65,0%	64,2%	64,8%	63,7%
	Arrondissement	26,5%	22,6%	22,1%	21,6%	21,6%

Grosso modo is het aandeel van de diensten $\frac{1}{3}$ en van de industrie $\frac{2}{3}$ voor de havenzone.

Voor het arrondissement is de verhouding omgekeerd, namelijk $\frac{4}{5}$ voor de diensten en $\frac{1}{5}$ voor de industrie.

De hogere groei in de dienstensector op het vlak van de toegevoegde waarde leidt dan ook tot een betere prestatie voor het arrondissement als geheel.

¹ Bron : - havenzone : jaarrekening en bevraging bij bedrijven;
- arrondissement : INR.

4.3.5 BESTANDDELEN VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE

TABEL 30 : DEELCOMPONENTEN VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE

(Relatieve cijfers 1995)

	Personeels- kosten	Afschrijvingen	Overige kosten	Bedrijfs- resultaat	Toegevoegde Waarde
Scheepsagenten en expediteurs	76,3%	9,5%	1,4%	12,8%	100,0%
Goederenbehandeling	68,0%	21,6%	1,2%	9,2%	100,0%
Rederijen	77,0%	15,4%	0,3%	7,3%	100,0%
Wegtransport	60,4%	27,1%	3,2%	9,3%	100,0%
Handel	65,2%	16,0%	2,3%	16,5%	100,0%
Andere diensten	92,5%	4,6%	-0,2%	3,1%	100,0%
DIENSTEN	77,5%	14,1%	1,0%	7,4%	100,0%

Energie	24,8%	43,3%	1,5%	30,4%	100,0%
Chemie	66,1%	16,6%	1,3%	16,0%	100,0%
Scheepsbouw en -herstelling	82,1%	13,9%	2,7%	1,3%	100,0%
Elektronica	70,2%	29,4%	0,6%	-0,2%	100,0%
Metaalverwerking	73,0%	14,3%	1,1%	11,6%	100,0%
Voeding (incl. visverwerking)	67,9%	24,9%	1,9%	5,3%	100,0%
Visserij	69,7%	35,2%	3,4%	-8,3%	100,0%
Bouw- en betonindustrie	69,1%	14,3%	4,6%	12,0%	100,0%
Andere industrie	66,2%	15,7%	2,9%	15,2%	100,0%
INDUSTRIE	55,8%	27,1%	2,0%	15,1%	100,0%

PARTICULIERE SECTOR	63,4%	22,5%	1,7%	12,4%	100,0%
----------------------------	--------------	--------------	-------------	--------------	---------------

Globaal genomen is er voor de particuliere sector op elke 8 frank gerealiseerde toegevoegde waarde 5 frank personeelskosten, 2 frank afschrijvingen en 1 frank bedrijfsresultaat.

In de dienstensector maken de personeelskosten meer dan drie vierden van de toegevoegde waarde uit. Uitschieters zijn de "andere diensten" met 92,5% personeelskosten.

Daarentegen is voor het "wegtransport" dit aandeel aanzienlijk lager, nl. 60,4%. De verklaring ligt bij de hoge afschrijvingen (27,1%). Bij de "goederenbehandeling" zijn de afschrijvingen tevens hoog (21,6%) omwille van de gedane investeringen in vaste activa.

Het aandeel van het bedrijfsresultaat is relatief belangrijk in de "handel" (16,5%) en bij de "scheepsagenten en expediteurs" (12,8%).

De industrie wordt gekenmerkt door lagere personeelskosten (55,8%) vergeleken met de diensten. Belangrijk is hierbij als verklarende determinant de procentueel zeer lage personeelskost (24,8%) in de "energie". De afschrijvingen in deze subsector liggen er zeer hoog (43,3%) omwille van de hoge kapitaalsintensiteit van deze activiteit. Het aandeel van het bedrijfsresultaat (30,4%) is er aanzienlijk hoger dan het gemiddelde. Hoge afschrijvingen zijn er tevens in de "elektronica" (29,4%), voeding (24,9%) en vooral door de investeringen in de Zeebrugse Visveiling in de "visserij" (35,2%).

In de "visserij" is het procentueel aandeel van het bedrijfsresultaat negatief (-8,3%) net als in de "elektronica" (-0,2%).

4.3.6 TOEGEVOEGDE WAARDE PER TEWERKGESTELDE

TABEL 31 : TOEGEVOEGDE WAARDE PER WERKNEMER

(Werkelijke prijzen - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditie	1 886	2 005	2 232	2 163	2 338
Goederenbehandeling	3 114	3 823	3 519	3 676	3 585
Rederijen	2 009	1 863	1 897	2 111	2 047
Wegtransport	2 052	2 226	2 132	2 193	2 203
Handel	1 882	1 770	1 949	1 900	2 049
Andere diensten	1 798	1 716	1 904	2 104	1 928
DIENSTEN	2 241	2 428	2 422	2 507	2 491
Energie	16 613	14 473	17 290	18 747	19 763
Chemie	2 709	3 050	3 103	3 090	2 733
Scheepsbouw en -herstelling	1 572	1 491	1 922	2 010	1 763
Elektronica	3 256	2 706	2 654	3 693	3 674
Metaalverwerking	1 574	2 319	1 616	1 334	1 751
Voeding (incl. visverwerking)	1 986	2 144	2 582	2 242	2 197
Visserij	1 801	1 313	1 570	1 985	2 366
Bouw- en betonindustrie	2 185	2 063	2 162	2 465	2 275
Andere industrie	2 175	2 232	2 019	2 304	2 473
INDUSTRIE	2 539	2 506	2 530	2 906	3 016
PARTICULIERE SECTOR	2 437	2 478	2 491	2 752	2 802
Staat/Gewest/Stad/Andere	1 158	1 195	1 183	1 265	1 259
Zeemacht	938	967	979	1 008	1 033
N.M.B.S.	887	898	905	906	917
M.B.Z.	2 706	2 896	2 879	3 112	3 179
OPENBARE SECTOR	1 083	1 137	1 155	1 214	1 234
TOTAAL HAVENZONE	2 139	2 200	2 227	2 449	2 495

De toegevoegde waarde per werknemer bedroeg in 1991 voor de gehele havenzone 2,1 miljoen frank en steeg tot 2,5 miljoen frank in 1995.

Deze ratio ligt aanzienlijk hoger in de particuliere sector (2,8 miljoen frank in 1995) vergeleken met de overheidssector (1,2 miljoen frank).

De toegevoegde waarde per werknemer in de openbare sector wordt sterk beïnvloed door de zeemacht (1 miljoen frank per werknemer).

De toegevoegde waarde per werknemer in de dienstensector stijgt van 2,2 naar 2,5 miljoen frank voor de periode 1991-1995.

De hoogste resultaten worden behaald bij de "goederenbehandeling" (3,6 miljoen frank in 1995).

Bij de industrie is de toegevoegde waarde per werknemer relatief meer gestegen van 2,5 miljoen in 1991 naar 3 miljoen in 1995. Het hoge cijfer bij de subsector "energie" valt op (19,8 miljoen frank in 1995) met als oorzaak de hoge investeringen t.o.v. een beperkt personeelseffectief.

Het schommelend verloop in toegevoegde waarde per werknemer in de "metaalverwerking" wordt verklaard door het buitenboordmotorbedrijf Outboard Marine ¹.

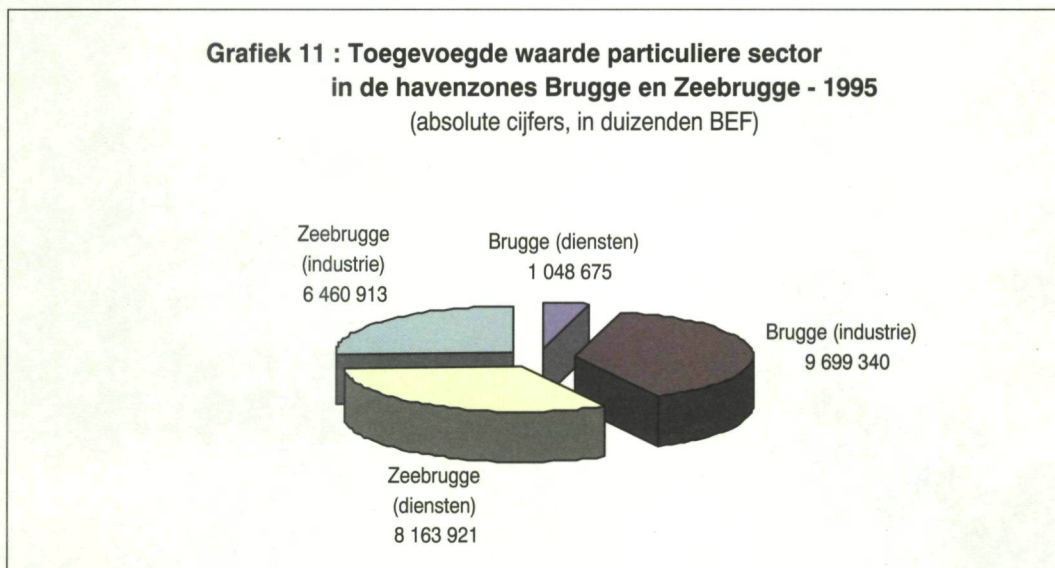
In de "elektronica" worden de cijfers gedomineerd door deze van Philips dat door rationalisering zijn toegevoegde waarde per werknemer sterk verhoogde.

De havenzone van Brugge-Zeebrugge neemt op het vlak van de toegevoegde waarde per werknemer in de particuliere sector een positie in boven het gemiddeld Belgisch niveau (2,8 miljoen frank versus 2,3 miljoen in 1995).

¹ Wisselend verloop van de aangelegde en teruggenomen voorzieningen voor risico's en kosten.

4.3.7 TOEGEVOEGDE WAARDE IN HAVENZONE BRUGGE VERSUS ZEEBRUGGE

4.3.7.1 Relatieve bijdrage van de twee havenzones

De toegevoegde waarde van de particuliere sector gerealiseerd in het havengebied Brugge bedraagt 42,4% van de totale havenzone (10,7 miljard frank) terwijl het havengebied Zeebrugge 57,6% vertegenwoordigt (14,6 miljard frank).

De andere structuur van de activiteit in Brugge versus Zeebrugge komt ook in de toegevoegde waarde tot uiting.

In Brugge vertegenwoordigt de industrie 90% van het totaal terwijl dit voor Zeebrugge 44% bedraagt.

4.3.7.2 Brugge

TABEL 32 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN HAVENZONE BRUGGE

(Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditie	3 316	3 000	5 308	6 838	4 098
Goederenbehandeling	9 870	167 411	180 452	198 257	125 822
Rederijen	0	0	0	0	0
Wegtransport	250 704	251 091	367 140	396 392	428 825
Handel	264 540	285 871	357 140	331 940	348 794
Andere diensten	51 698	53 325	80 325	94 299	141 136
DIENSTEN	580 128	760 698	990 365	1 027 726	1 048 675

Energie	0	0	0	0	0
Chemie	793 808	838 799	872 067	852 866	715 959
Scheepsbouw en -herstelling	90 726	101 418	72 300	64 571	65 623
Elektronica	5 535 274	4 316 060	3 881 013	5 199 445	5 085 943
Metaalverwerking	1 570 999	1 975 953	1 298 826	743 795	723 101
Voeding (incl. visverwerking)	1 698 564	1 835 737	2 179 478	2 061 910	2 097 912
Visserij	0	0	0	0	0
Bouw- en betonindustrie	375 973	391 627	294 534	260 377	302 045
Andere industrie	715 040	616 767	570 041	692 919	708 756
INDUSTRIE	10 780 385	10 076 361	9 168 260	9 875 883	9 699 340

PARTICULIERE SECTOR	11 360 513	10 837 059	10 158 625	10 903 609	10 748 015
----------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

De subsector "elektronica" is goed voor 47,3% van de totale toegevoegde waarde voortgebracht in de havenzone van Brugge.

TABEL 33 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN HAVENZONE BRUGGE

(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	100	90	160	206	124
Goederenbehandeling	100	1 696	1 828	2 009	1 275
Rederijen	-	-	-	-	-
Wegtransport	100	100	146	158	171
Handel	100	108	135	125	132
Andere diensten	100	103	155	182	273
DIENSTEN	100	131	171	177	181

Energie	-	-	-	-	-
Chemie	100	106	110	107	90
Scheepsbouw en -herstelling	100	112	80	71	72
Elektronica	100	78	70	94	92
Metaalverwerking	100	126	83	47	46
Voeding (incl. visverwerking)	100	108	128	121	124
Visserij	-	-	-	-	-
Bouw- en betonindustrie	100	104	78	69	80
Andere industrie	100	86	80	97	99
INDUSTRIE	100	93	85	92	90

PARTICULIERE SECTOR	100	95	89	96	95
----------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Van 1991 tot 1995 daalt de toegevoegde waarde met 5%. waarbij de industrie met 10% daalt en de diensten met 81% toenemen.

4.3.7.3 Zeebrugge

TABEL 34 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN HAVENZONE ZEEBRUGGE

(Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	864 248	949 512	900 938	962 034	1 059 616
Goederenbehandeling	2 534 040	2 940 956	2 962 402	3 139 608	3 140 412
Rederijen	729 226	678 121	698 128	840 024	851 701
Wegtransport	1 694 826	1 921 430	1 600 995	1 629 961	1 802 885
Handel	580 410	522 886	560 986	614 345	638 663
Andere diensten	455 324	504 290	721 095	724 196	670 646
DIENSTEN	6 858 073	7 517 195	7 444 543	7 910 168	8 163 921

Energie	1 528 400	1 592 000	1 988 400	2 137 200	2 253 000
Chemie	0	0	0	0	0
Scheepsbouw en -herstelling	134 108	125 229	148 719	130 440	91 305
Elektronica	140 549	145 980	150 131	144 637	146 337
Metaalverwerking	45 993	74 095	84 665	92 486	104 929
Voeding (incl. visverwerking)	11 007	12 302	12 337	11 843	11 596
Visserij	1 127 430	1 093 475	1 359 160	1 647 599	1 196 865
Bouw- en betonindustrie	850 222	618 268	676 791	768 142	875 292
Andere industrie	1 666 907	1 659 447	1 564 005	1 649 914	1 781 588
INDUSTRIE	5 504 616	5 320 795	5 984 208	6 582 260	6 460 913

PARTICULIERE SECTOR	12 362 690	12 837 990	13 428 751	14 492 428	14 624 834
----------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

De belangrijkste subsectoren in de diensten zijn de "goederenbehandeling", (21,5% van de totale toegevoegde waarde van de havenzone van Zeebrugge) en het "wegtransport" (12,3%).

In de industrie zijn de belangrijkste "energie" (15,4%) en "andere industrie" (12,2%).

TABEL 35 : TOEGEVOEGDE WAARDE IN HAVENZONE ZEEBRUGGE

(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expediteurs	100	110	104	111	123
Goederenbehandeling	100	116	117	124	124
Rederijen	100	93	96	115	117
Wegtransport	100	113	94	96	106
Handel	100	90	97	106	110
Andere diensten	100	111	158	159	147
DIENSTEN	100	110	109	115	119

Energie	100	104	130	140	147
Chemie	-	-	-	-	-
Scheepsbouw en -herstelling	100	93	111	97	68
Elektronica	100	104	107	103	104
Metaalverwerking	100	161	184	201	228
Voeding (incl. visverwerking)	100	112	112	108	105
Visserij	100	97	121	146	106
Bouw- en betonindustrie	100	73	80	90	103
Andere industrie	100	100	94	99	107
INDUSTRIE	100	97	109	120	117

PARTICULIERE SECTOR	100	104	109	117	118
----------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

Opmerkelijk is de belangrijke stijging van de toegevoegde waarde met 18% over de periode 1991-1995 in de particuliere sector in Zeebrugge.

In tegenstelling tot de afname van 10% in de industrie in de havenzone Brugge, vertoont deze een positieve evolutie (+17%) in de havenzone Zeebrugge.

4.4 INVESTERINGEN

4.4.1 DE TOTALE INVESTERINGEN

TABEL 36 : TOTALE INVESTERINGEN
(Absolute cijfers - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditie	95 716	74 351	129 638	120 707	223 660
Goederenbehandeling	1 687 932	1 615 950	467 320	703 826	1 417 152
Rederijen	97 723	437 728	430 668	33 519	112 178
Wegtransport	804 154	614 161	382 136	441 562	897 656
Handel	182 906	245 356	434 915	228 251	176 283
Andere diensten	86 148	282 845	191 784	174 790	280 067
DIENSTEN	2 954 579	3 270 390	2 036 461	1 702 656	3 106 995
Energie	24 500	2 616 600	5 410 500	185 400	148 700
Chemie	189 076	71 895	73 218	67 825	160 288
Scheepsbouw en -herstelling	17 824	12 697	12 077	11 709	52 387
Elektronica	1 379 051	1 231 462	769 700	1 583 836	1 668 394
Metaalverwerking	172 578	219 252	92 675	98 165	166 365
Voeding (incl. visverwerking)	439 480	387 185	580 072	865 030	564 267
Visserij	120 631	310 485	459 869	20 944	31 054
Bouw- en betonindustrie	497 386	857 646	972 346	549 864	222 717
Andere industrie	292 695	203 727	168 222	233 575	191 925
INDUSTRIE	3 133 221	5 910 948	8 538 679	3 616 348	3 206 097
PARTICULIERE SECTOR	6 087 800	9 181 338	10 575 139	5 319 004	6 313 092
Staat/Gewest/Stad/Andere	1 184 840	1 034 510	1 060 733	813 731	527 990
Zeemacht ¹	-	-	-	-	-
N.M.B.S.	338 154	132 373	98 712	103 920	136 122
M.B.Z.	458 439	416 040	448 131	730 028	461 036
OPENBARE SECTOR	1 981 433	1 582 923	1 607 576	1 647 679	1 125 148
TOTAAL HAVENZONE	8 069 233	10 764 261	12 182 715	6 966 683	7 438 240

De investeringen in de havenzone Brugge-Zeebrugge bedragen 7,4 miljard frank in 1995, waarvan 6,3 miljard frank in de particuliere sector en 1,1 miljard frank in de openbare sector.

¹ Geen informatie beschikbaar over investeringen

In 1992 en 1993 lagen de investeringsinspanningen beduidend hoger. De aanzienlijke maar éénmalige investeringen in de bouw van een nieuwe gastertinal door het energiebedrijf Statoil was de verklarende oorzaak.

TABEL 37 : TOTALE INVESTERINGEN

(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	100	78	135	126	234
Goederenbehandeling	100	96	28	42	84
Rederijen	100	448	441	34	115
Wegtransport	100	76	48	55	112
Handel	100	134	238	125	96
Andere diensten	100	328	223	203	325
DIENSTEN	100	111	69	58	105

Energie	100	10 680	22 084	757	607
Chemie	100	38	39	36	85
Scheepsbouw en -herstelling	100	71	68	66	294
Elektronica	100	89	56	115	121
Metaalverwerking	100	127	54	57	96
Voeding (incl. visverwerking)	100	88	132	197	128
Visserij	100	257	381	17	26
Bouw- en betonindustrie	100	172	195	111	45
Andere industrie	100	70	57	80	66
INDUSTRIE	100	189	273	115	102

PARTICULIERE SECTOR	100	151	174	87	104
----------------------------	------------	------------	------------	-----------	------------

Staat/Gewest/Stad/Andere	100	87	90	69	45
Zeemacht ¹	-	-	-	-	-
N.M.B.S.	100	39	29	31	40
M.B.Z.	100	91	98	159	101

OPENBARE SECTOR	100	80	81	83	57
------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

TOTAAL HAVENZONE	100	133	151	86	92
-------------------------	------------	------------	------------	-----------	-----------

Bij vergelijking van 1995 met 1991 dalen de investeringen voor de totale havenzone met 8%. De particuliere sector stijgt evenwel met 4% terwijl de openbare sector met 43% daalt. Binnen de particuliere sector stijgen de investeringen in de diensten met 5% terwijl de industrie met 2% toeneemt.

¹ Geen informatie beschikbaar over investeringen

De groeicijfers voor 1992 en 1993 zijn enigszins vertekend door de investeringen in de energiesector.

1993 en 1994 waren zwakke jaren qua investeringen in de dienstensector. In 1995 werd de trend evenwel omgebogen.

TABEL 38 : TOTALE INVESTERINGEN

(Index 1991 = 100 - constante prijzen van 1991)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	100	76	131	120	219
Goederenbehandeling	100	94	27	40	79
Rederijen	100	438	425	33	107
Wegtransport	100	75	46	52	105
Handel	100	131	230	119	90
Andere diensten	100	321	215	193	304
DIENSTEN	100	108	67	55	98

Energie	100	10 440	21 316	719	568
Chemie	100	37	37	34	79
Scheepsbouw en -herstelling	100	70	65	62	275
Elektronica	100	87	54	109	113
Metaalverwerking	100	124	52	54	90
Voeding (incl. visverwerking)	100	86	127	187	120
Visserij	100	252	368	17	24
Bouw- en betonindustrie	100	169	189	105	42
Andere industrie	100	68	55	76	61
INDUSTRIE	100	184	263	110	96

PARTICULIERE SECTOR	100	147	168	83	97
----------------------------	------------	------------	------------	-----------	-----------

Staat/Gewest/Stad/Andere	100	85	86	65	42
Zeemacht ¹	-	-	-	-	-
N.M.B.S.	100	38	28	29	38
M.B.Z.	100	89	94	151	94

OPENBARE SECTOR	100	78	78	79	53
------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

TOTAAL HAVENZONE	100	130	146	82	86
-------------------------	------------	------------	------------	-----------	-----------

¹ Geen informatie beschikbaar over investeringen

Inflatiegezuiverd dalen de investeringen in de havenzone met 14% bij vergelijking 1995 t.o.v. 1991.

De particuliere sector daalt met 3% waarvan de diensten een negatieve groei van 2% vertonen en de industrie 4% moet prijsgeven.

De overheidsdiensten investeren 47% minder; dit komt vooral door de vermindering van de infrastructuurinvesteringen van het Vlaamse gewest.

TABEL 39 : TOTALE INVESTERINGEN

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
DIENTEN	36,6%	30,4%	16,7%	24,4%	41,8%
INDUSTRIE	38,8%	54,9%	70,1%	51,9%	43,1%
PARTICULIERE SECTOR	75,4%	85,3%	86,8%	76,3%	84,9%
OPENBARE SECTOR	24,6%	14,7%	13,2%	23,7%	15,1%
TOTAAL HAVENZONE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Het relatief aandeel in 1995 van de particuliere sector bedraagt 84,9% versus 15,1% voor de overheidssector. Binnen de particuliere sector zijn de investeringen in hetzelfde jaar ongeveer gelijk verdeeld over diensten (41,8%) en industrie (43,1%).

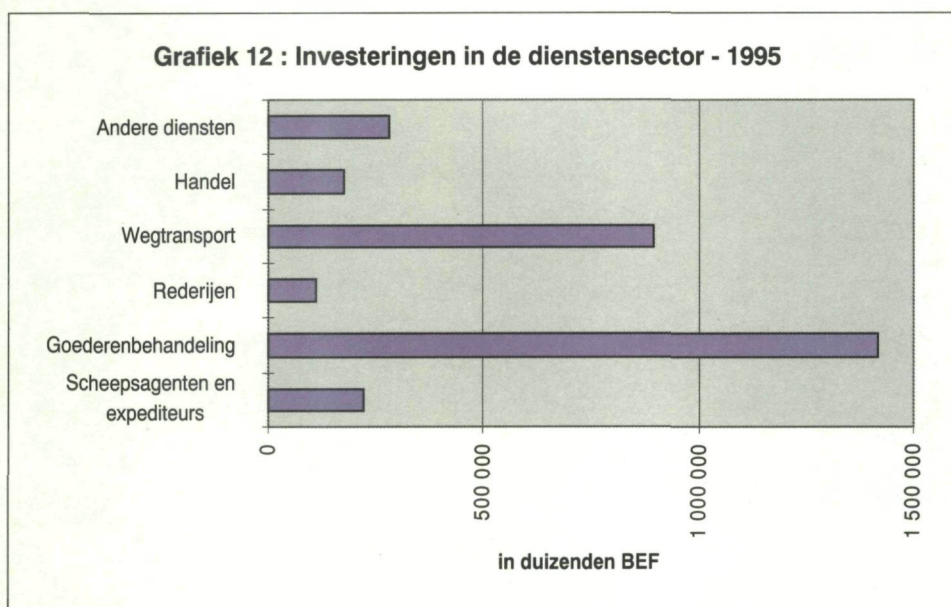
De volgende tabel somt de 10 grootste bedrijven (volgens investeringen 1995) op.

TABEL 40 : 10 BELANGRIJKSTE BEDRIJVEN QUA INVESTERINGEN IN 1995
(In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	INVESTERINGEN
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	1 666 000
2	Goederenbehandelaar	Flanders Container Terminals nv	786 550
3	Voeding(incl. visverwerking)	Genencor International nv	293 588
4	Goederenbehandelaar	Ferry-Boats nv	239 547
5	Wegtransport	D.D. Trans nv	216 828
6	Goederenbehandelaar	Sea - Ro - Terminal nv	147 581
7	Energie	Distrigas nv	140 700
8	Wegtransport	North Sea Express nv	137 106
9	Metaalverwerking	Intern. Container en Trailer services nv	121 492
10	Andere industrie	Carcenter Zeebrugge nv	100 312
	Totaal		3 849 704

4.4.2 PARTICULIERE SECTOR

4.4.2.1 Diensten

De grootste investeringen gebeuren in 1995 in volgende deelsectoren :

- goederenbehandeling;
- wegtransport.

TABEL 41 : INVESTERINGEN IN DE DIENSTENSECTOR

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	1,2%	0,7%	1,1%	1,7%	3,0%
Goederenbehandeling	20,9%	15,0%	3,8%	10,1%	19,1%
Rederijen	1,2%	4,1%	3,5%	0,5%	1,5%
Wegtransport	10,0%	5,7%	3,1%	6,3%	12,1%
Handel	2,3%	2,3%	3,6%	3,3%	2,4%
Andere diensten	1,1%	2,6%	1,6%	2,5%	3,8%
DIENSTEN	36,6%	30,4%	16,7%	24,4%	41,8%

De subsector "goederenbehandeling" neemt in 1995 19,1% van de investeringen in de havenzone voor haar rekening.

In de bestudeerde periode 1991-1995 is zij tevens de belangrijkste investeerder.

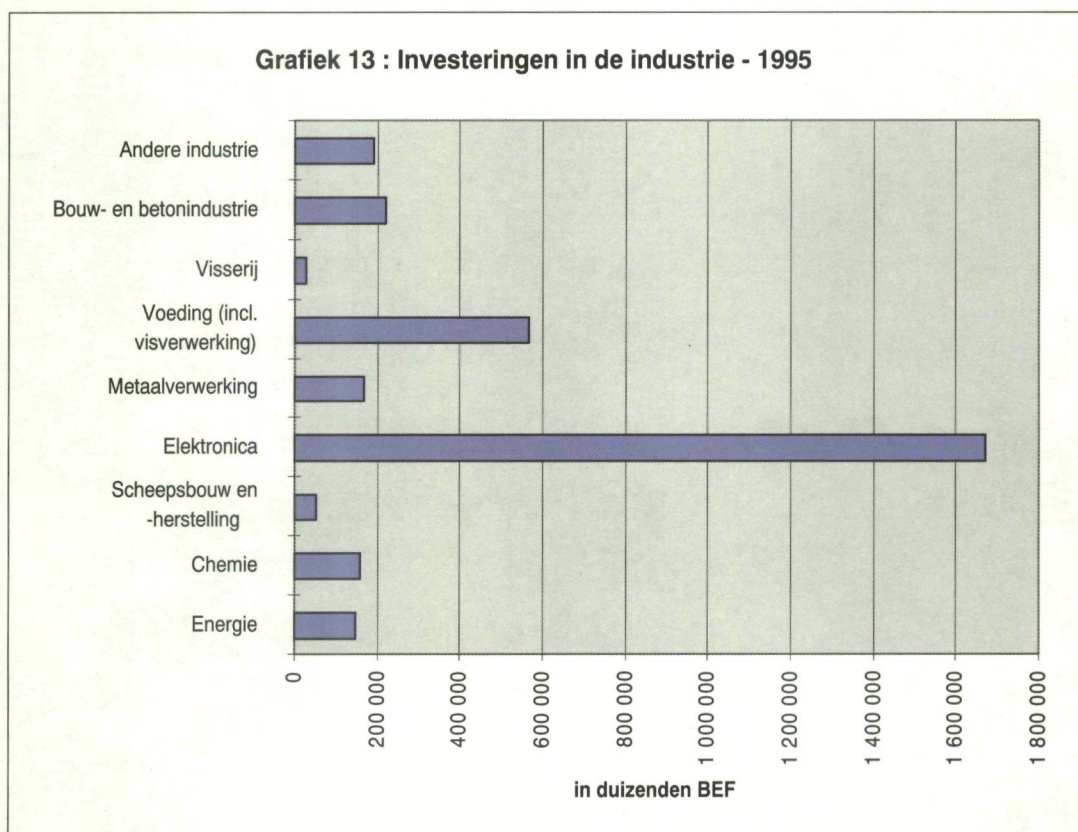
De tweede belangrijkste subsector is het "wegtransport" (12,1% in 1995).

De hiernavolgende tabel geeft de 10 grootste dienstverlenende bedrijven qua investeringen in 1995.

TABEL 42 : 10 BELANGRIJKSTE DIENSTVERLENENDE BEDRIJVEN QUA INVESTERINGEN
IN 1995 (In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	INVESTERINGEN
1	Goederenbehandeling	Flanders Container Terminals nv	786 550
2	Goederenbehandeling	Ferry-Boats nv	239 547
3	Wegtransport	D.D. Trans nv	216 828
4	Goederenbehandeling	Sea-Ro-Terminal nv	147 581
5	Wegtransport	North Sea Express nv	137 106
6	Andere diensten	Eurosense-Belfotop nv	96 741
7	Goederenbehandeling	Belgian New Fruit Wharf nv	88 290
8	Rederij	North Sea Ferries (Belgium) nv	85 470
9	Wegtransport	Huktra nv	73 913
10	Goederenbehandeling	Flanders cold center nv	66 203
	Totaal		1 938 229

4.4.2.2 Industrie

De subsector "elektronica" investeert het meest in 1995.

TABEL 43 : INVESTERINGEN IN DE INDUSTRIE

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Energie	0,3%	24,3%	44,4%	2,7%	2,0%
Chemie	2,3%	0,7%	0,6%	1,0%	2,2%
Scheepsbouw en -herstelling	0,2%	0,1%	0,1%	0,2%	0,7%
Elektronica	17,1%	11,4%	6,3%	22,7%	22,4%
Metaalverwerking	2,1%	2,0%	0,8%	1,4%	2,2%
Voeding (incl. visverwerking)	5,4%	3,6%	4,8%	12,4%	7,6%
Visserij	1,5%	2,9%	3,8%	0,3%	0,4%
Bouw- en betonindustrie	6,2%	8,0%	8,0%	7,9%	3,0%
Andere industrie	3,6%	1,9%	1,4%	3,4%	2,6%
INDUSTRIE	38,8%	54,9%	70,1%	51,9%	43,1%

Van de investeringen in de havenzone van Brugge-Zeebrugge is de grootste subsector in 1995 de "elektronica" met 22,4% van het totaal.

Haar aandeel is belangrijk voor de gehele periode 1991-1995.

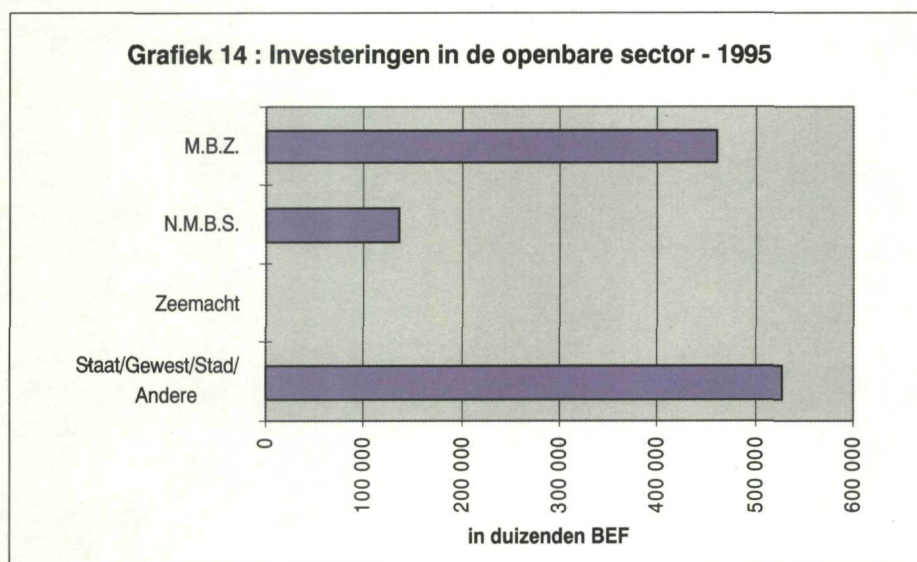
Zoals vroeger gemeld zijn de investeringen in de energiesector voor de jaren 1992 en 1993 (24,3% en 44,4%) doorslaggevend.

De volgende tabel geeft de 10 grootste industriële bedrijven inzake investeringen in 1995.

TABEL 44 : 10 BELANGRIJKSTE INDUSTRIELE BEDRIJVEN QUA INVESTERINGEN IN 1995
(In duizenden BEF)

VOLGORDE	SECTOR	FIRMANAAM	INVESTERINGEN
1	Elektronica	Philips Industrial Activities nv	1 666 000
2	Voeding (incl. visverwerking)	Genencor International nv	293 588
3	Energie	Distrigas nv	140 700
4	Metaalverwerking	Intern. Container en Trailer Services nv	121 492
5	Andere industrie	Carcenter Zeebrugge nv	100 312
6	Bouw en betonindustrie	Treatment Techniques For Sludges nv	71 391
7	Bouw en betonindustrie	Baggerwerken Decloedt en Zoon nv	65 875
8	Voeding (incl. visverwerking)	Pieters Visbedrijf nv	64 990
9	Voeding (incl. visverwerking)	Chocolaterie Kathy nv	64 084
10	Chemie	Email Brugge nv	53 491
	Totaal		2 641 923

4.4.3 OPENBARE SECTOR

TABEL 45 : INVESTERINGEN IN DE OPENBARE SECTOR

(Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)

	1991	1992	1993	1994	1995
Staat/Gewest/Stad/Andere	14,7%	9,6%	8,7%	11,7%	7,1%
Zeemacht	-	-	-	-	-
N.M.B.S.	4,2%	1,2%	0,8%	1,5%	1,8%
M.B.Z.	5,7%	3,9%	3,7%	10,5%	6,2%

OPENBARE SECTOR	24,6%	14,7%	13,2%	23,7%	15,1%
------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

De twee belangrijkste subsectoren in 1995 zijn de "staat, gewest, stad, andere" (7,1% van de totale havenzone in 1995) en mbz (6,2%). Zij omvatten vooral de infrastructuurwerken in de haven.

De investeringen door de Vlaamse Gemeenschap (Administratie Waterwegen en Zeewezen, Afdeling Waterwegen Kust) vertonen een dalende tendens.

4.4.4 INVESTERINGEN PER WERKNEMER

TABEL 46 : INVESTERINGEN PER WERKNEMER

(Werkelijke prijzen - in duizenden BEF)

	1991	1992	1993	1994	1995
Scheepsagenten en expeditieus	208	157	319	269	492
Goederenbehandeling	2 066	1 988	523	775	1 556
Rederijen	269	1 203	1 170	84	270
Wegtransport	848	629	414	478	886
Handel	407	537	923	458	366
Andere diensten	277	799	427	420	625
DIENTEN	882	951	580	474	834
Energie	266	23 787	47 048	1 626	1 304
Chemie	645	261	261	246	612
Scheepsbouw en -herstelling	125	84	105	121	589
Elektronica	791	747	507	1 095	1 172
Metaalverwerking	168	248	108	157	352
Voeding (incl. visverwerking)	510	449	683	935	588
Visserij	256	659	1 067	54	84
Bouw- en betonindustrie	723	1 191	1 271	710	338
Andere industrie	267	200	159	230	191
INDUSTRIE	488	962	1 426	638	598
PARTICULIERE SECTOR	624	958	1 113	575	695
Staat/Gewest/Stad/Andere	2 781	2 639	2 632	1 980	1 323
Zeemacht ¹	0	0	0	0	0
N.M.B.S.	1 415	515	380	401	544
M.B.Z.	2 547	2 273	2 449	3 968	2 576
OPENBARE SECTOR	2 345	1 903	1 900	1 929	1 359
TOTAAL HAVENZONE	761	1 034	1 178	689	751

De investeringen per werknemer in de havenzone van Brugge-Zeebrugge bedragen in 1995 751.000 frank.

De particuliere sector is goed voor 695.000 frank investeringen per persoon terwijl in de openbare sector 1.359.000 frank bereikt wordt.

¹ Geen informatie beschikbaar over investeringen

Opvallende cijfers vindt men in de "goederenbehandeling" in 1991 en 1992.

Ronduit spectaculair zijn de investeringen per werknemer in de energiesector in 1992 en 1993.

Het hoge cijfer in de "visserij" (1.067.000 frank) in 1993 is een gevolg van de investeringen in de Zeebrugse Visveiling.

In de openbare sector zijn de investeringen per werknemer hoog te noemen voor de subsectoren "staat, gewest, stad, andere" en "mbz".

Het betreft de investeringen in de infrastructuur van de haven van Zeebrugge.

In de particuliere sector heeft de haven van Brugge-Zeebrugge een zeer behoorlijke investeringsquote die hoger ligt dan het Belgische gemiddelde (0,70 versus 0,55 miljoen frank in 1995).

5. SAMENVATTING

5.1 GLOBALE EVOLUTIE VAN DE HAVENZONE

Tussen 1991 en 1995 is het aantal ondernemingen in de particuliere sector in de havenzone van Brugge-Zeebrugge met 10% gestegen.

Er waren in 1995 11.263 personen tewerkgesteld.

Tegenover 1991 betekent dit een daling met ongeveer 10% (nationale economie : -1,9%). Over de beschouwde periode is de trend gestadig dalend.

De daling is het grootst in de overheidssector (ongeveer 20%) en vloeit voort uit de personeelsinkrimping bij de Zeemacht. De particuliere sector moet over de bestudeerde periode 7% prijsgeven.

Binnen het arrondissement Brugge vertegenwoordigde de havenzone ongeveer 13% van de totale tewerkstelling in 1995.

ECONOMISCH BELANG TOTALE HAVENZONE BRUGGE-ZEEBRUGGE

	1991	1992	1993	1994	1995	+/--% 91-95
Aantal ondernemingen	eenheden					
Particuliere sector	304	318	326	329	333	9,5%
Openbare sector	20	20	20	20	20	-
Totaal haven	324	338	346	349	353	9,0%
Tewerkstelling	eenheden					
Particuliere sector	9 733	9 553	9 470	9 229	9 056	-7,0%
Openbare sector	2 751	2 504	2 328	2 262	2 207	-19,8%
Totaal haven	12 484	12 057	11 798	11 491	11 263	-9,8%
Toegevoegde Waarde	in miljoen BEF					
Particuliere sector	23 723	23 675	23 587	25 396	25 373	7,0%
Openbare sector	2 980	2 846	2 689	2 746	2 724	-8,6%
Totaal haven	26 703	26 521	26 276	28 143	28 097	5,2%
Investerings	in miljoen BEF					
Particuliere sector	6 088	9 181	10 575	5 319	6 313	3,7%
Openbare sector	1 981	1 583	1 608	1 648	1 125	-43,2%
Totaal haven	8 069	10 764	12 183	6 967	7 438	-7,8%

In werkelijke prijzen bedroeg de toegevoegde waarde die in 1995 in de volledige havenzone werd gerealiseerd 28,1 miljard frank.

Dit is een stijging met 5% tegenover 1991. De particuliere sector steeg met 7% terwijl de overheidssector ongeveer 9% aan belang inboette.

In constante prijzen daalde de toegevoegde waarde van de havenzone tussen 1991 en 1995 met 5% (nationale economie : +4,5%).

De particuliere sector daalde met 4% en de overheidssector verminderde met 18%.

De toegevoegde waarde per werknemer steeg van 2,1 miljoen frank in 1991 naar 2,5 miljoen frank in 1995 voor de globale havenzone.

In 1995 bedroeg zij 2,8 miljoen frank in de particuliere sector versus 1,2 miljoen frank in de openbare sector.

De industrie haalde 3 miljoen frank en de diensten 2,5 miljoen frank.

Deze toegevoegde waarde in de particuliere sector lag hoger dan het Belgische niveau (2,3 miljoen frank).

De investeringen beliepen in 1995 zowat 7,4 miljard frank, een daling met ongeveer 8% tegenover 1991.

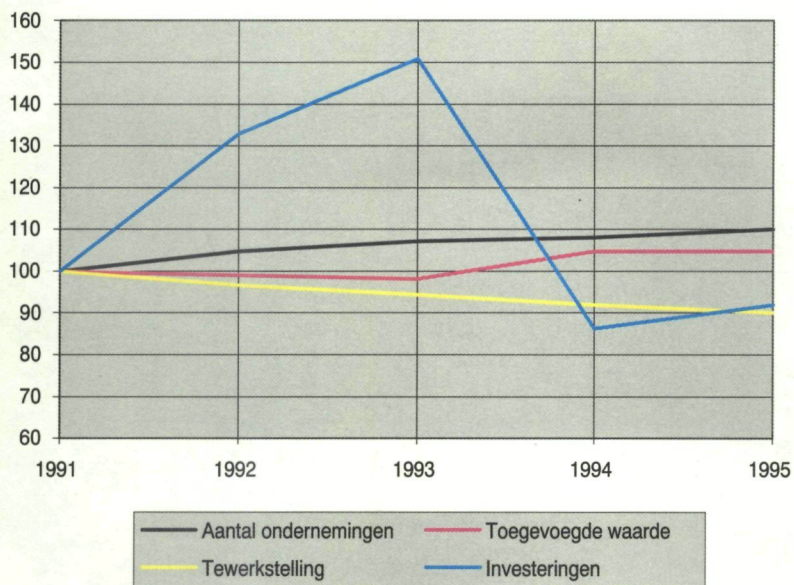
In de particuliere sector stegen de investeringen met ongeveer 4% terwijl ze in de overheidssector met ruim 43% daalden. Die achteruitgang is het gevolg van de verminderde infrastructuurwerken in de haven van Zeebrugge.

De investeringen per werknemer lagen omwille van infrastructuurwerken in de haven van Zeebrugge gevoelig hoger in de openbare sector dan in de particuliere sector.

Wanneer men de investeringen in de particuliere sector vergelijkt met deze in de nationale economie dan liggen de investeringen per werknemer in de havenzone van Brugge-Zeebrugge hoger.

Grafiek 15 : Evolutie van de havenzone Brugge-Zeebrugge 1991-1995

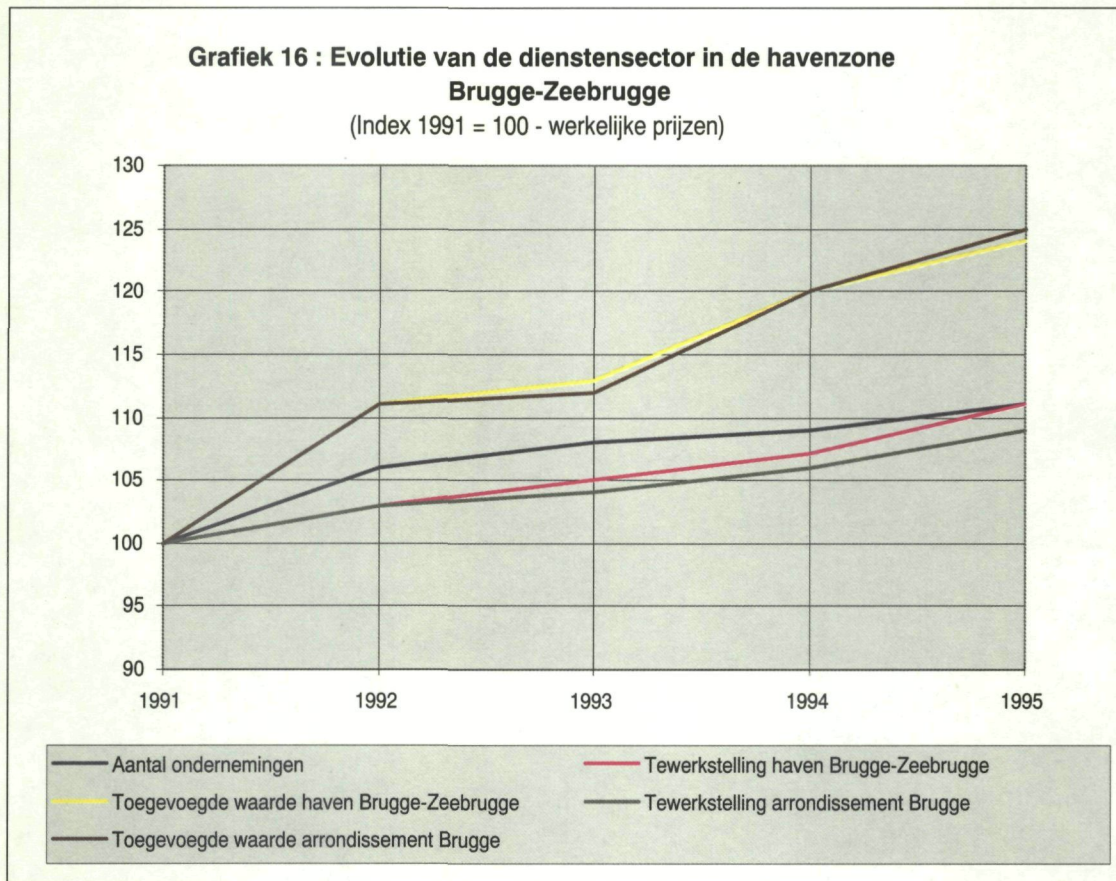
(Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)

5.2 SPECIFIEKE TENDENSEN BINNEN DE HAVENZONE

De hierboven geresumeerde ontwikkelingen van de economische prestaties van de havenzone van Brugge-Zeebrugge zijn de resultante van uiteenlopende evoluties tussen een snel groeiende diensten- en distributiesector en een afkalvende industrie enerzijds en tussen de havenzone van Brugge en de meer expansieve zone van Zeebrugge anderzijds.

5.2.1 ONTWIKKELING VAN DE DIENSTENSECTOR

Twee derden van het aantal bedrijven werkzaam in de globale havenzone komt uit de dienstensector.

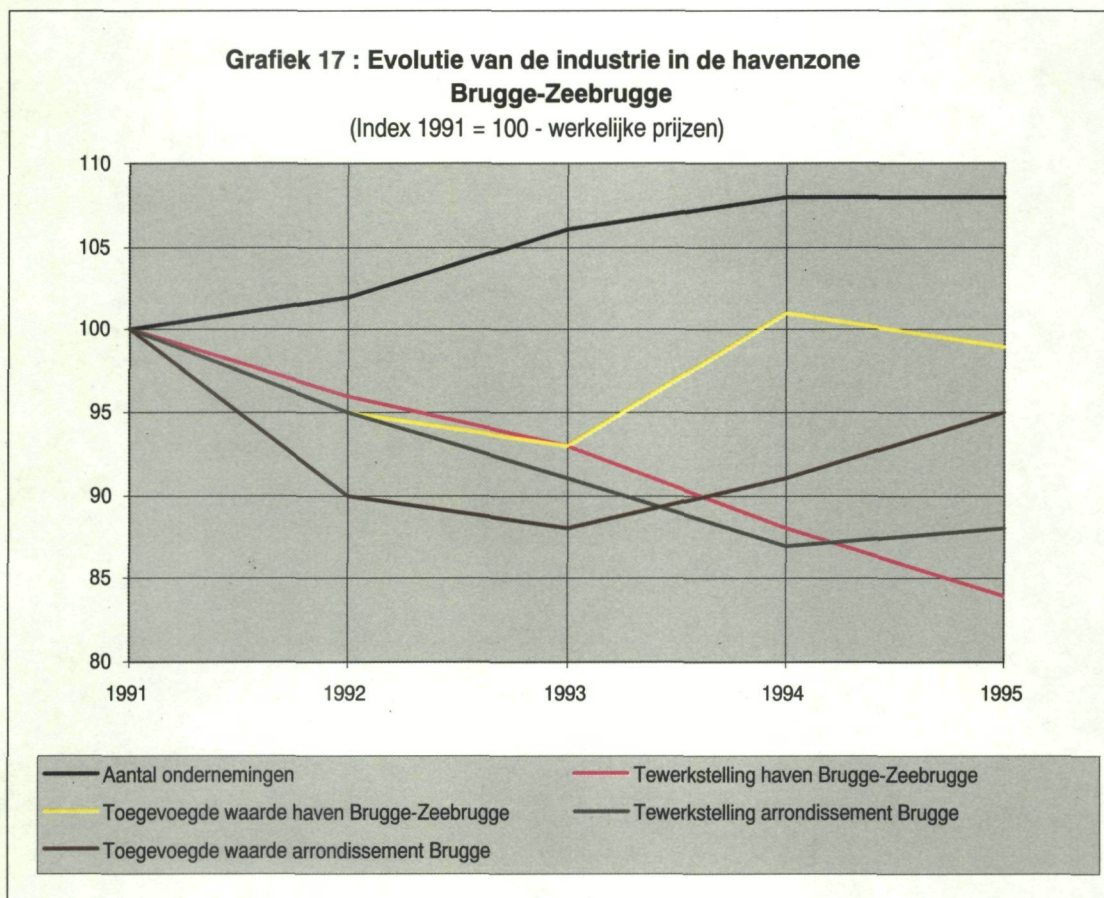
Het aantal ondernemingen steeg met 11% van 1991 naar 1995.

Een op drie personen werkt in de dienstensector. De tewerkstelling steeg er met 11% over de beschouwde periode en nam sneller toe dan de werkgelegenheid in de dienstensector zowel op nationaal vlak (+1,3%) als in het arrondissement Brugge (+9%).

De toegevoegde waarde nam in werkelijke prijzen met 24% toe. Dit is vergelijkbaar met de prestatie van het arrondissement Brugge.

In constante prijzen groeiden de diensten in de havenzone (+11%) sneller dan de diensten in België (+6,5%) voor de periode 1991-1995.

5.2.2 ONTWIKKELING VAN DE INDUSTRIE

Een derde van de opgenomen bedrijven komt uit de industrie. Het aantal ondernemingen nam met 8% toe over de periode 1991-1995.

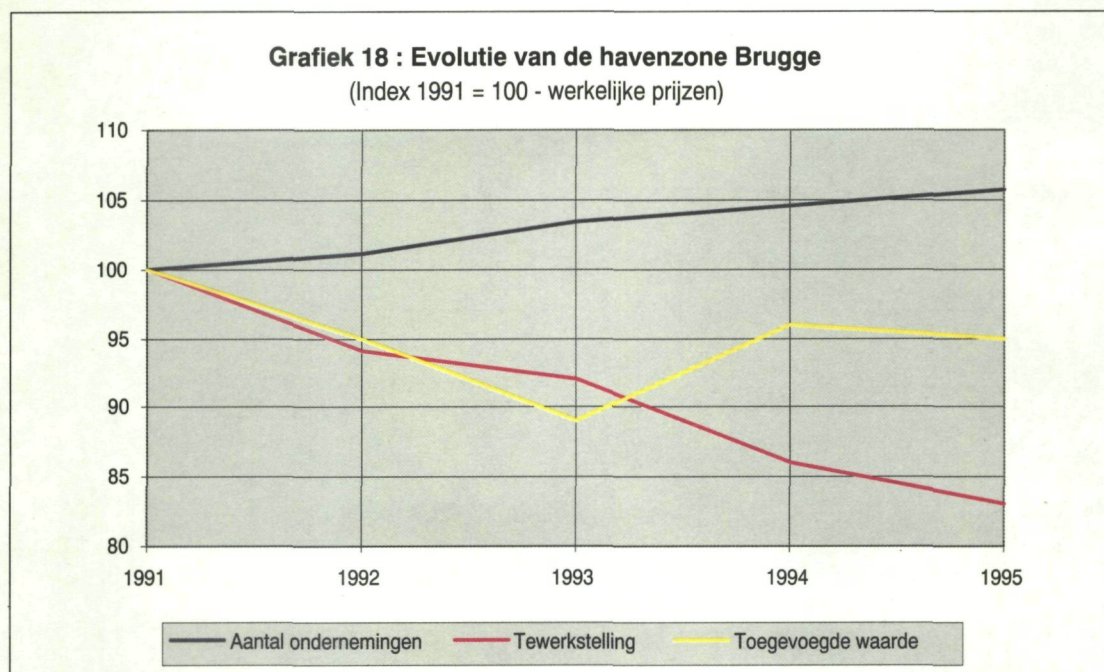
Nog bijna één op twee personen werkt in de industrie.

De werkgelegenheid daalde er met 16% bij vergelijking van 1995 met 1991.

De industriële tewerkstelling in het arrondissement Brugge vertoonde een gelijkaardige evolutie (-12%). Nationaal bedroeg de daling -6,7%.

De toegevoegde waarde daalde met 1% over de periode 1991-1995 (in werkelijke prijzen). In het arrondissement Brugge werd 5% prijsgegeven. In constante prijzen presteerde de industrie in de havenzone minder goed (-11%) dan de totale Belgische industrie (+3,5%).

5.2.3 ONTWIKKELING VAN DE HAVENZONE BRUGGE

In 1995 waren 28% van de ondernemingen in de havenzone Brugge gevestigd waarvan ongeveer drie vijfden uit de industrie en twee vijfden uit de diensten.

Het havengebied Brugge stelde in 1995 in de particuliere sector ongeveer 4.100 personen tewerk waarvan 3.700 in de industrie en 400 in de diensten.

Van 1991 tot 1995 daalde de tewerkstelling met 17% waarbij de industrie met 20% afnam en de diensten met 30% stegen.

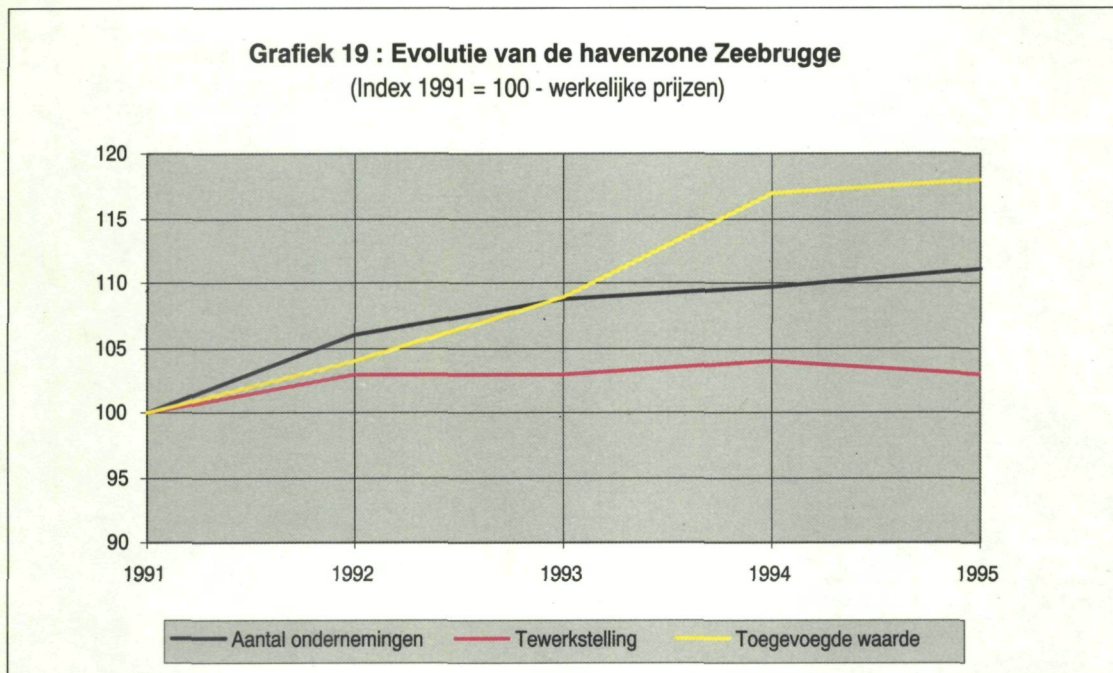
De toegevoegde waarde van de particuliere sector bedroeg ongeveer 42% van de totale havenzone.

Het aandeel van de industrie in het havengebied Brugge bedroeg 90% tegenover 10% voor de dienstensector.

In de periode 1991-1995 daalde de toegevoegde waarde in werkelijke prijzen met 5%.

De diensten, alhoewel in absolute bedragen minder belangrijk, stegen met 81% en de industrie daalde met 10%.

5.2.4 ONTWIKKELINGEN VAN DE HAVENZONE ZEEBRUGGE

72% van de ondernemingen hebben een exploitatie in Zeebrugge. De structuur is volledig tegengesteld aan deze van de zone Brugge want ongeveer drie vierden van de ondernemingen komen uit de dienstensector en slechts één vierde uit de industrie.

In het havengebied Zeebrugge werken ongeveer 5.000 personen waarvan 3.300 in de diensten en 1.700 in de industrie. Van 1991 tot 1995 steeg de tewerkstelling er met 3%. Dit is de resultante van een stijging van 9% bij de diensten en een daling van 8% in de industrie.

De toegevoegde waarde van de particuliere sector bedroeg ongeveer 58% van de globale havenzone.

Het aandeel van de diensten in het havengebied Zeebrugge bedroeg 56% versus 44% voor de industrie.

De dynamiek van de havenzone van Zeebrugge werd weerspiegeld in een stijging van de toegevoegde waarde in werkelijke prijzen met 18% over de periode 1991-1995. Opmerkelijk was dat naast de diensten (+19%) ook de industrie er steeg (+17%).

5.3 ALGEMEEN BESLUIT

De dynamiek van de havenzone van Brugge-Zeebrugge situeert zich op twee terreinen.

Vooreerst is de dienstensector erg expansief en dit in vergelijking met het afnemend belang van de industrie.

Vervolgens is de havenzone Zeebrugge de ontegensprekelijke groeipool en dit tegenover de havenzone Brugge.

Deze vastgestelde tendensen onderstrepen het belang van de haven van Zeebrugge als overslag-, opslag- en distributiecentrum.

TABELLEN

Tabel 1	Totaal aantal opgenomen jaarrekeningen (Absolute cijfers)	p. 14
Tabel 2	Totaal aantal opgenomen jaarrekeningen (Index 1991 = 100)	p. 15
Tabel 3	De globale tewerkstelling in de havenzone (Absolute cijfers)	p. 17
Tabel 4	De globale tewerkstelling in de havenzone (Relatieve cijfers)	p. 18
Tabel 5	De globale tewerkstelling in de havenzone (Index 1991 = 100)	p. 19
Tabel 6	10 belangrijkste bedrijven qua tewerkstelling in 1995	p. 20
Tabel 7	Tewerkstelling in de dienstensector (Relatieve cijfers)	p. 21
Tabel 8	10 belangrijkste dienstverlenende bedrijven qua tewerkstelling in 1995	p. 22
Tabel 9	Tewerkstelling in de industrie (Relatieve cijfers)	p. 23
Tabel 10	10 belangrijkste industriële bedrijven qua tewerkstelling in 1995	p. 24
Tabel 11	Tewerkstelling in de openbare sector (Relatieve cijfers)	p. 25
Tabel 12	Tewerkstelling havenzone t.o.v. arrondissement Brugge (Absolute en relatieve cijfers)	p. 26
Tabel 13	Tewerkstelling havenzone t.o.v. arrondissement Brugge (Index 1991 = 100)	p. 27
Tabel 14	Tewerkstelling in havenzone Brugge (Absolute cijfers)	p. 29
Tabel 15	Tewerkstelling in havenzone Brugge (Index 1991 = 100)	p. 30
Tabel 16	Tewerkstelling in havenzone Zeebrugge (Absolute cijfers)	p. 31
Tabel 17	Tewerkstelling in havenzone Zeebrugge (Index 1991 = 100)	p. 32
Tabel 18	Totale toegevoegde waarde (Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)	p. 33

Tabel 19	Totale toegevoegde waarde (Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)	p. 34
Tabel 20	Totale toegevoegde waarde (Index 1991 = 100 - constante prijzen van 1991)	p. 35
Tabel 21	Totale toegevoegde waarde (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 36
Tabel 22	10 belangrijkste bedrijven qua toegevoegde waarde in 1995 (In duizenden BEF)	p. 37
Tabel 23	Toegevoegde waarde in de dienstensector (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 38
Tabel 24	10 belangrijkste dienstverlenende bedrijven qua toegevoegde waarde in 1995 (In duizenden BEF)	p. 38
Tabel 25	Toegevoegde waarde in de industrie (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 39
Tabel 26	10 belangrijkste industriële bedrijven qua toegevoegde waarde in 1995 (In duizenden BEF)	p. 40
Tabel 27	Toegevoegde waarde van de openbare sector (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 41
Tabel 28	Toegevoegde waarde havenzone t.o.v. arrondissement Brugge (Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)	p. 42
Tabel 29	Aandeel toegevoegde waarde voor diensten en industrie t.o.v. totale particuliere sector (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 43
Tabel 30	Deelcomponenten van de toegevoegde waarde (Relatieve cijfers 1995)	p. 44
Tabel 31	Toegevoegde waarde per werknemer (Werkelijke prijzen - in duizenden BEF)	p. 46
Tabel 32	Toegevoegde waarde in havenzone Brugge (Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)	p. 49
Tabel 33	Toegevoegde waarde in havenzone Brugge (Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)	p. 50
Tabel 34	Toegevoegde waarde in havenzone Zeebrugge (Absolute cijfers - werkelijke prijzen - in duizenden BEF)	p. 51
Tabel 35	Toegevoegde waarde in havenzone Zeebrugge (Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)	p. 52
Tabel 36	Totale investeringen (Absolute cijfers - in duizenden BEF)	p. 53

Tabel 37	Totale investeringen (Index 1991 = 100 - werkelijke prijzen)	p. 54
Tabel 38	Totale investeringen (Index 1991 = 100 - constante prijzen van 1991)	p. 55
Tabel 39	Totale investeringen (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 56
Tabel 40	10 belangrijkste bedrijven qua investeringen in 1995 (In duizenden BEF)	p. 57
Tabel 41	Investeringen in de dienstensector (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 58
Tabel 42	10 belangrijkste dienstverlenende bedrijven qua investeringen in 1995 (In duizenden BEF)	p. 59
Tabel 43	Investeringen in de industrie (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 60
Tabel 44	10 belangrijkste industriële bedrijven qua investeringen in 1995 (In duizenden BEF)	p. 61
Tabel 45	Investeringen in de openbare sector (Relatieve cijfers - werkelijke prijzen)	p. 62
Tabel 46	Investeringen per werknemer (Werkelijke prijzen - in duizenden BEF)	p. 63

GRAFIEKEN

Grafiek 1	Aantal opgenomen jaarrekeningen in de dienstensector - 1995	p. 15
Grafiek 2	Aantal opgenomen jaarrekeningen in de industrie - 1995	p. 16
Grafiek 3	Tewerkstelling in de havenzone 1991-1995	p. 18
Grafiek 4	Tewerkstelling in de dienstensector - 1995	p. 21
Grafiek 5	Tewerkstelling in de industrie - 1995	p. 23
Grafiek 6	Tewerkstelling in de openbare sector - 1995	p. 25
Grafiek 7	Particuliere tewerkstelling in de havenzones Brugge en Zeebrugge - 1995	p. 28
Grafiek 8	Toegevoegde waarde in de dienstensector - 1995	p. 37
Grafiek 9	Toegevoegde waarde in de industrie - 1995	p. 39
Grafiek 10	Toegevoegde waarde in de openbare sector - 1995	p. 41
Grafiek 11	Toegevoegde waarde particuliere sector in de havenzones Brugge en Zeebrugge - 1995	p. 48
Grafiek 12	Investerings in de dienstensector - 1995	p. 58
Grafiek 13	Investerings in de industrie - 1995	p. 59
Grafiek 14	Investerings in de openbare sector - 1995	p. 61
Grafiek 15	Evolutie van de havenzone Brugge-Zeebrugge 1991-1995	p. 67
Grafiek 16	Evolutie van de dienstensector in de havenzone Brugge-Zeebrugge 1991-1995	p. 68
Grafiek 17	Evolutie van de industrie in de havenzone Brugge-Zeebrugge 1991-1995	p. 69
Grafiek 18	Evolutie van de havenzone Brugge 1991-1995	p. 70
Grafiek 19	Evolutie van de havenzone Zeebrugge 1991-1995	p. 71

